

ESO

1
cicle

Ciències socials

Geografia i història

Quadern de reforç

2n CURS **RR**

T e
x t

La població

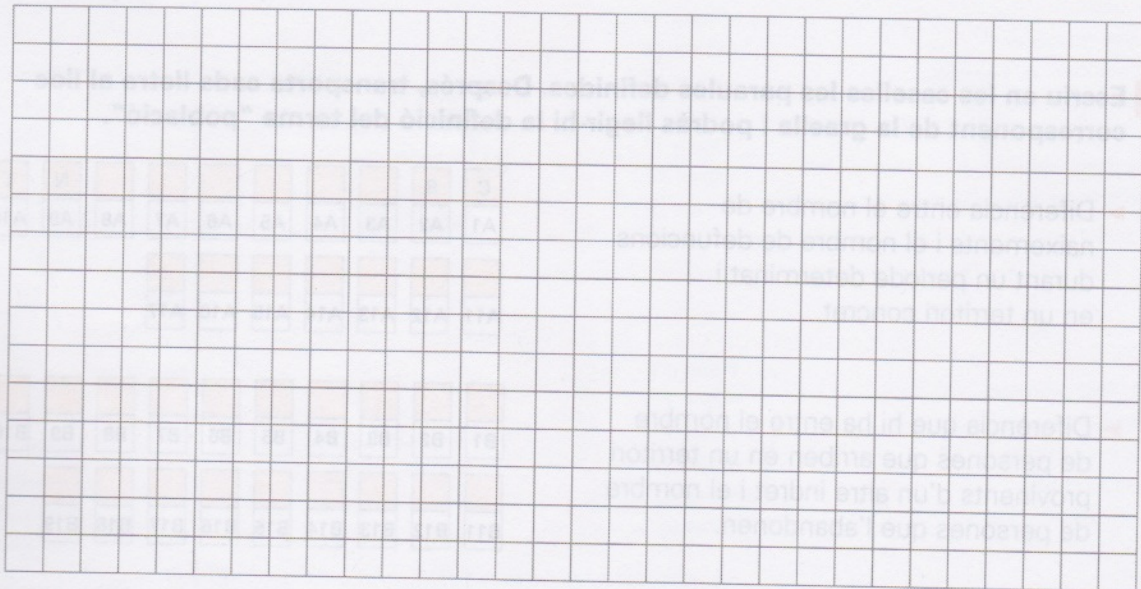
CONCEPTES DEMOGRÀFICS / L'ESTRUCTURA DE LA POBLACIÓ

3 Aplica la fórmula següent per calcular la densitat de població dels continents i completa la taula:

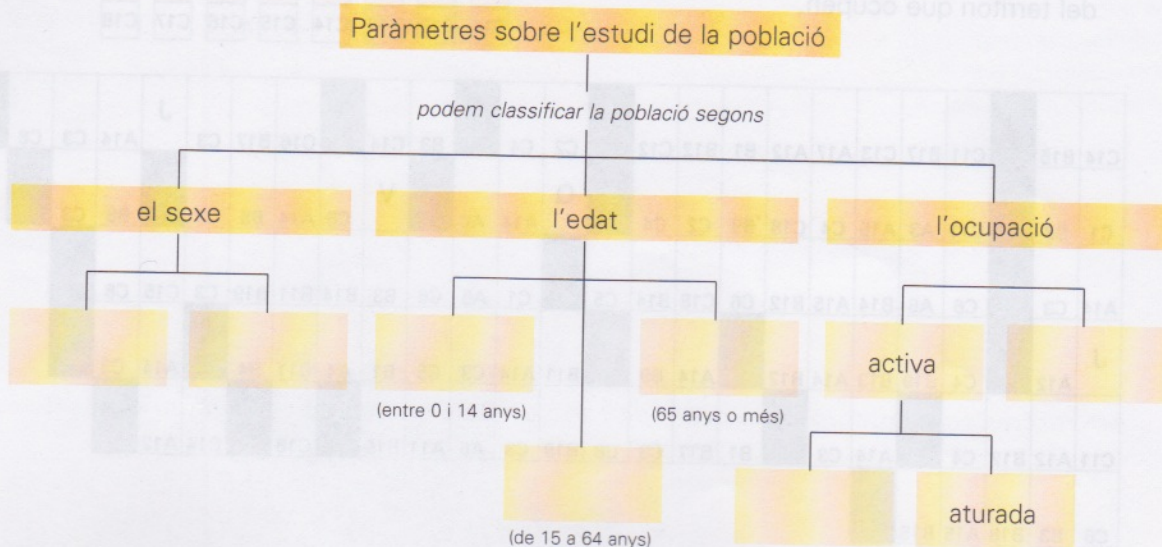
$$\text{densitat de població} = \text{nombre d'habitants/km}^2$$

Continents	Extensió (km ²)	Habitants (any 1995)	densitat
Àfrica	30.304.445	728.100.000	
Amèrica	42.090.660	774.800.000	
Àsia	44.318.329	3.458.000.000	
Europa	10.522.140	750.900.000	
Oceania	8.945.712	28.500.000	

■ Ara, fes un gràfic de barres que representi la densitat de població dels continents.

4 Completa aquest esquema:

5 Llegeix:

La població de la Terra es troba repartida molt irregularment. Hi ha llocs on es concentra una gran quantitat de persones i, en canvi, n'hi ha altres on pràcticament no hi viu ningú. Aquesta distribució tan desigual respon a factors físics, culturals (històrics i econòmics) i biològics.

■ Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- El fred intens i la llarga duració de l'hivern fan que les latituds altes siguin gairebé despoblades.
- Els sòls fèrtils afavoreixen el desenvolupament de la població.
- L'abundància d'aigua en un territori hi facilita l'assentament dels humans.
- A les zones de la Terra on el clima presenta unes condicions extremes hi ha molta població. En canvi, a les zones de climes moderats és on s'ha establert, generalment, menys població.
- La població del planeta es concentra sobretot a les latituds altes.
- Les zones de més altitud solen estar densament poblades perquè el territori abrupte facilita la construcció dels habitatges.
- Hi ha llocs on la presència de certs paràsits provoca greus malalties, la qual cosa determina que la població hi sigui escassa.
- A les zones de la Terra on el clima presenta unes condicions extremes hi ha molt poca població.
- La necessitat de trobar refugi davant d'una invasió enemiga o la deportació en massa de gent per causes polítiques expliquen la presència de població a determinades zones.
- A les zones de clima moderat es localitza la major part de la població del planeta.
- Les zones molt elevades són força habitades gràcies a les bones condicions de l'aire, que ofereixen un entorn saludable a l'organisme humà.
- La població del planeta es concentra sobretot en latituds mitjanes.
- Al llarg dels rius i a les seves desembocadures sovint no hi ha assentaments humans per por de les crescudes i, en conseqüència, de les inundacions.
- A les zones on els sòls són fèrtils hi ha més població.

■ Ara, escriu en el quadre de la dreta de cada un dels enunciats certs anteriors la lletra corresponent segons aquesta llegenda:

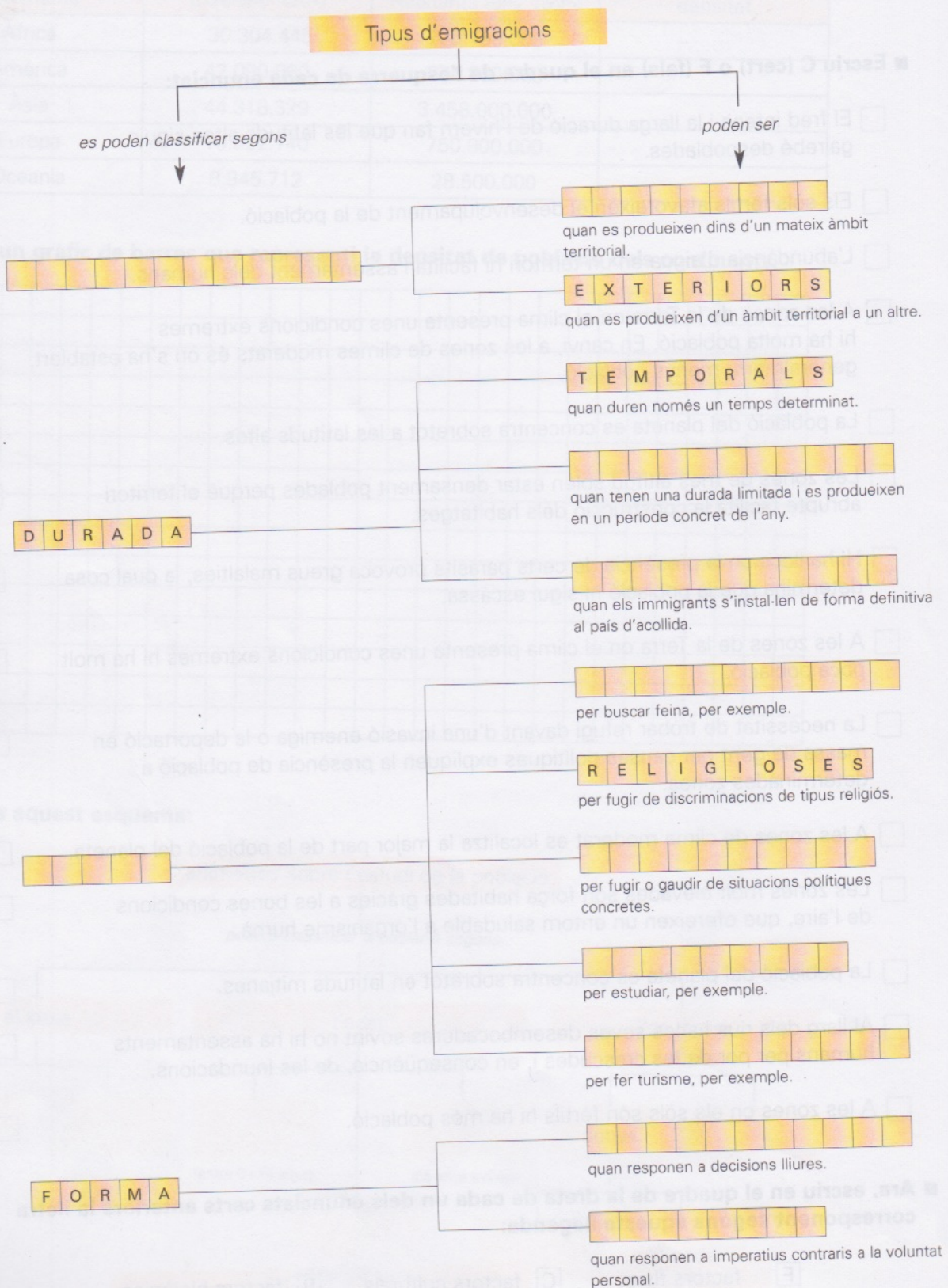
- F factors físics C factors culturals B factors biològics

La població

ELS MOVIMENTS DE LA POBLACIÓ

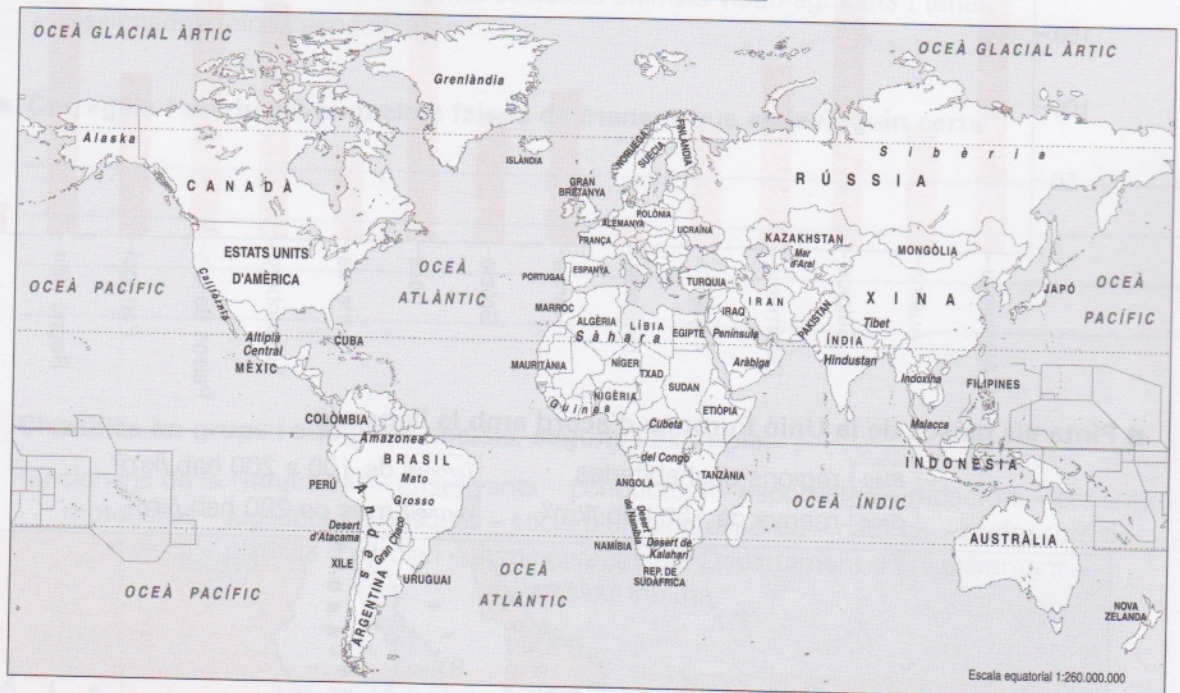
6 Completa l'esquema sobre els diferents tipus de migracions amb les paraules següents:

interiors – estacionals – desplaçament – definitives – econòmiques – forçoses – polítiques – voluntàries – culturals – causa – recreatives

7 Pinta el planisferi d'acord amb la llegenda:

- ▶ **àrees densament poblades de la Terra:** sud-est asiàtic (península de l'Hindustan, Indoxina, Malacca, el sud i l'est de la Xina), Europa, nord-est dels Estats Units, el Japó, costa de Califòrnia, altiplà central de Mèxic. **[Blau]**
- ▶ **àrees poc poblades de la Terra:** les zones polars (Grenlàndia, part del Canadà, Alaska, Sibèria), estepes i deserts temperats i càlids (el Sàhara, la península Aràbiga, la conca del mar d'Aral, el Tibet, Mongòlia interior, el desert de Namíbia, el desert de Kalahari, Austràlia occidental i central, el Mato Grosso, el Gran Chaco, el desert d'Atacama), les selves tropicals (regions de l'Amèrica Central, de l'Amazones, sectors de Guinea, la cubeta del Congo), grans altituds (altiplà del Tibet, altiplà andí). **[Groc]**

8 Completa cada un dels buits del text amb una de les paraules següents:

Alemanya – vida – natalitat – defuncions – Algèria – immigrants – Marroc – envelliment

La població d'Europa creix molt lentament i cada vegada té menys pes en el conjunt de la població mundial, com a conseqüència de la baixa _____. Fins i tot, hi ha països com _____, Bulgària o Hongria, on les _____ superen els naixements.

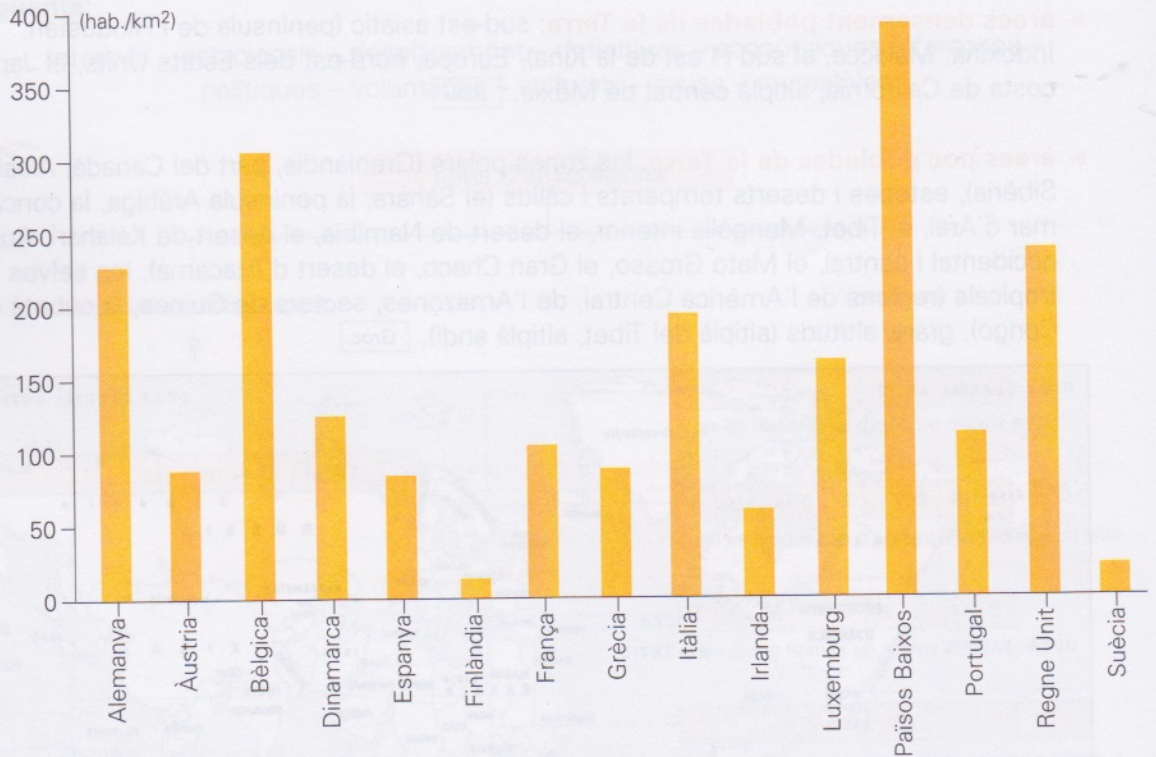
La baixa natalitat dels països de la Unió Europea és compensada en certa mesura per l'arribada d'_____ provinents sobretot de Turquia, _____, Tunísia, el _____, el Perú, Xile, les Filipines...

La baixa natalitat i l'allargament progressiu de la _____ són els dos factors que provoquen l'_____ de la població europea. Aquest envelliment pot ocasionar nombrosos problemes, com la manca de població activa, l'augment de les despeses socials destinades als jubilats, l'augment de la demanda de serveis destinats a l'atenció de les persones grans...

La població

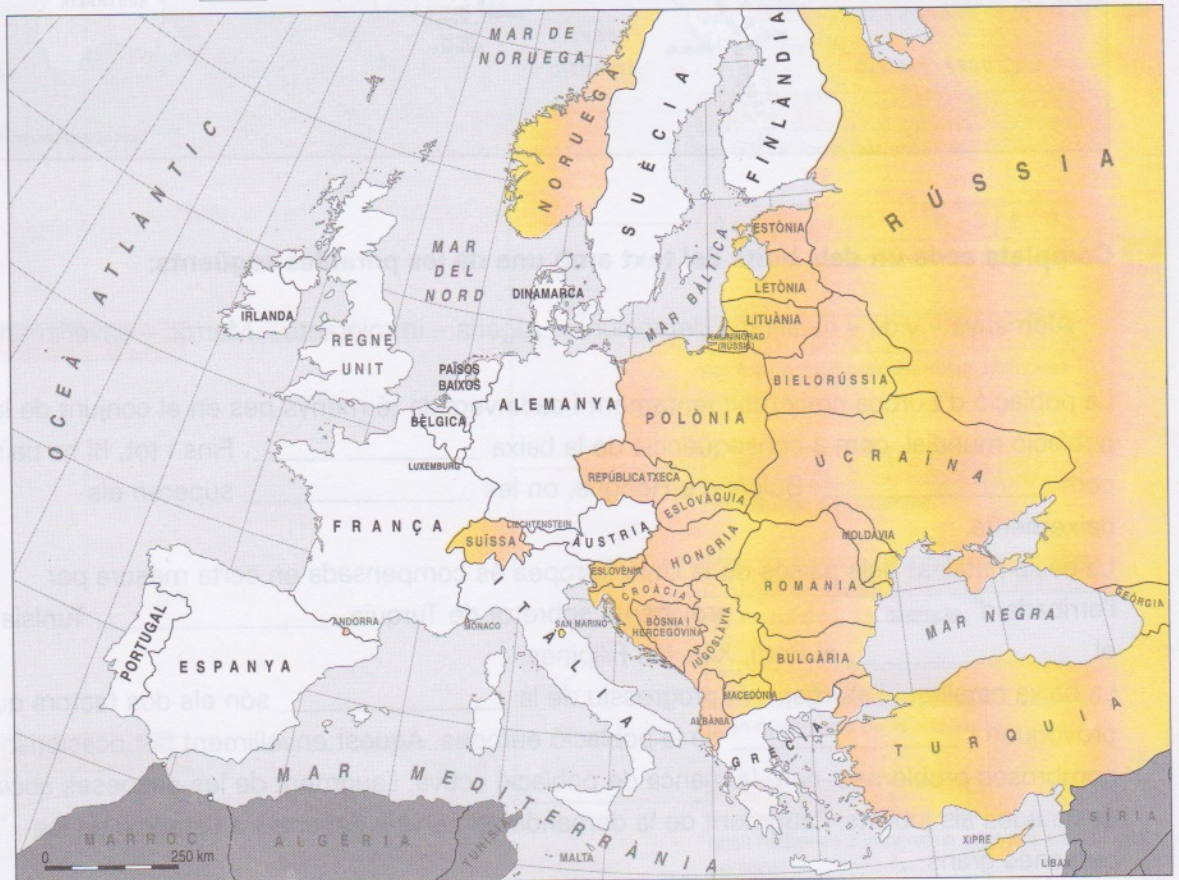
LES ÀREES POC POBLADES / LES ÀREES DENSAMENT POBLADES

9 Observa la densitat de població dels països de la Unió Europea (any 1998):

■ Pinta els països de la Unió Europea d'acord amb la llegenda:

- Blau regions deshabitades
- Taronja de 100 a 200 hab./km²
- Groc menys de 100 hab./km²
- Vermell més de 200 hab./km²

1 **Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:**

- Les societats animals evolucionen al llarg del temps.
- La societat humana ha estat capaç d'evolucionar des de relacions i estructures molt simples fins a organitzacions molt complexes.
- El fet de viure en societat és exclusiu dels éssers humans.
- Els humans ens hauríem extingit si no hagués estat per la capacitat d'organitzar-nos, de cooperar i de treballar plegats.
- Tots els individus de les diferents societats animals viuen agrupats i tenen assignades feines específiques.

■ Corregeix i escriu els enunciats falsos de manera que esdevinguin certs:

2 **Classifica en grups i subgrups socials, segons l'exemple:**

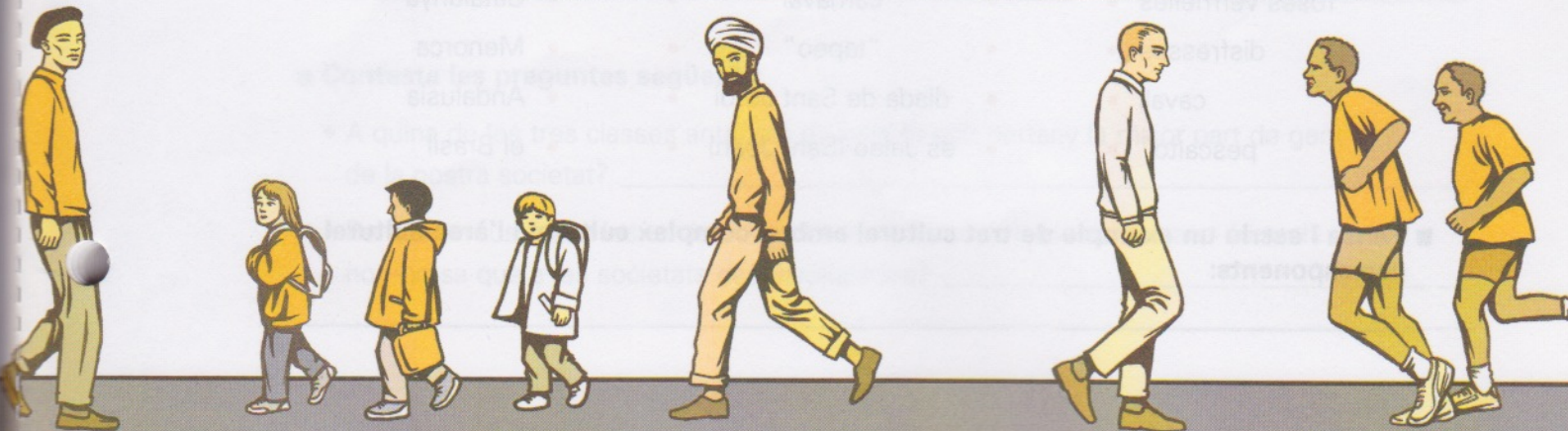
funcionaris de la Generalitat – ensenyants – conductors – esportistes – redactors – creients – motoristes – jugadors de bàsquet – socis d'un club esportiu – catòlics – professors de música – plantilla d'un diari – administratius del Departament d'Ensenyament – abonats de tribuna

grup social

subgrup social

ensenyants

professors de música

La societat

L'ESTRUCTURA DE LA SOCIETAT / LA DIVERSITAT CULTURAL

3 Llegeix:

El sentiment de pertinença que tenen els integrants d'un grup social crea una distinció elemental, basada en els trets comuns que els membres del grup reconeixen com a propis i que els diferencien de la resta de grups.

■ Classifica aquests grups socials segons si et són propis o si et són aliens:

noies – alumnes d'ESO – aficionats al futbol – alumnes de batxillerat – europeus – aficionats al bàsquet – asiàtics – aficionats a la música – habitants de ciutat – habitants de poble – nois

grup propi

grup aliè

4 Marca amb una creu la definició correcta del terme "cultura":

- Conjunt d'activitats que proposen les associacions culturals dels pobles i les ciutats.
- Resultats obtinguts del treball consistent a conrear la terra.
- Conjunt de coneixements, valors, actituds i maneres de fer que els membres d'una determinada societat han adoptat i transmeten als seus fills.

5 Relaciona cada concepte amb la seva definició:

tret cultural •

- Implantació sobre el territori d'una sèrie de complexos culturals integrants d'una mateixa cultura.

complex cultural •

- Característica molt concreta d'una cultura.

àrea cultural •

- Suma d'uns quants trets culturals.

■ Relaciona els elements de cada columna:

tret cultural

complex cultural

àrea cultural

roses vermelles •

carnaval •

• Catalunya

disfresses •

• "tapeo" •

• Menorca

cavall •

• diada de Sant Jordi •

• Andalusia

• "pescaíto" •

• es Jaleo (Sant Joan) •

• el Brasil

■ Pensa i escriu un exemple de tret cultural amb el complex cultural i l'àrea cultural corresponents:

6 Llegeix:

No hi ha una cultura comuna per a tots els humans, sinó que les característiques diferents del medi natural on s'han establert els grups humans i la seva trajectòria històrica han generat una enorme diversitat de cultures, cadascuna amb una imatge del món i amb uns valors propis.

■ **Subratlla aquells valors que, segons la teva opinió, haurien de ser universals:**

submissió a les tradicions – solidaritat – dret a l'educació – igualtat – dret al treball – llibertat d'expressió – autoritat indiscutible dels ancians – intransigència religiosa

7 Escribe de quina zona o de quin país són originaris cadascun d'aquests menjars:

cuscus:	_____	crep:	_____
pizza:	_____	paella:	_____
tortita de frijoles:	_____	salmó fumat:	_____
rotllet de primavera:	_____	frankfurt:	_____

■ **Ara, contesta:**

- Creus que aquests aliments es poden trobar al nostre territori? _____
- Penses que aquesta diversitat d'aliments és una mostra de la societat multicultural? Raona la resposta. _____

8 Observa cada imatge i escriu a sota quina classe social representa:

classe burgesa – classe obrera – classe mitjana

■ **Contesta les preguntes següents:**

- A quina de les tres classes anteriors et sembla que pertany la major part de gent de la nostra societat? _____
- Per què creus que a les societats no desenvolupades la classe mitjana és molt menys nombrosa que a les societats desenvolupades? _____

La societat

L'ESTRATIFICACIÓ SOCIAL / LA DIVISIÓ DEL TREBALL

9 Relaciona cada concepte amb la seva definició:

estratificació poc acusada •

estratificació despoticooriental •

estratificació per castes •

estratificació feudal o per estaments •

estratificació per classes •

- Societat basada en un sistema tancat i fix que es transmet hereditàriament, de pares a fills.
- Societat força igualitària, amb propietat comunal, en què els únics factors de diferenciació social són l'edat i les qualitats personals de l'individu. És pròpia de les societats primitives de caçadors i recol·lectors.
- Els tres estrats socials característics són la classe burgesa, la classe mitjana i la classe obrera.
- Les persones que corresponen al grup social que posseeix el poder polític o que hi estan vinculades gaudeixen de privilegis i riqueses, mentre que la resta de la població es troba en un estadi de semiesclavitud.
- Societat força tancada en la qual és possible, encara que no és freqüent, que un individu passi d'un estament a un altre. Aquestes societats solen organitzar-se en tres grups socials: la noblesa, el clergat i el poble.

10 Llegeix aquest text i completa l'esquema amb les paraules corresponents:

L'expressió "**divisió del treball**" al·ludeix a la distribució de tasques diferents entre els membres d'un col·lectiu amb la finalitat d'obtenir béns de consum que satisfacin les seves necessitats.

una distribució de tasques – el nombre d'habitants – sobreviure – pasturen els ramats – confeccionen els vestits – construeixen habitatges

La divisió del treball en les societats humanes primitives

tots els individus feien les mateixes operacions per proveir-se de les coses necessàries per

a mesura que augmenta

augmenta

la demanda de béns de consum

i això provoca

així, trobem feines diferents

construeixen eines

cultiven la terra

11 Explica quins càrrecs teniu establerts a la vostra aula:

■ **Ara, contesta:**

- Què en penses d'aquesta "divisió tècnica del treball" dins la dinàmica habitual de la teva classe? _____
- Penses que seria millor un altre sistema d'organització i distribució de les tasques o càrrecs establerts? Raona la resposta. _____

12 Classifica cada un dels factors següents segons el canvi social que poden provocar:

desertització progressiva d'un territori – informatització de serveis sanitaris –
 invasió d'un país per part de forces militars estrangeres – transvasament de les aigües
 d'un riu – cop d'estat militar – implantació de trens d'alta velocitat

- ▶ **Canvis biològics, ecològics o demogràfics:** _____
- ▶ **Canvis imposats per un grup o diversos grups socials:** _____
- ▶ **Canvis inherents al funcionament d'una societat:** _____

13 Busca en la premsa notícies referents a conflictes socials. Enganxa a continuació algun dels titulars de les notícies que has trobat.

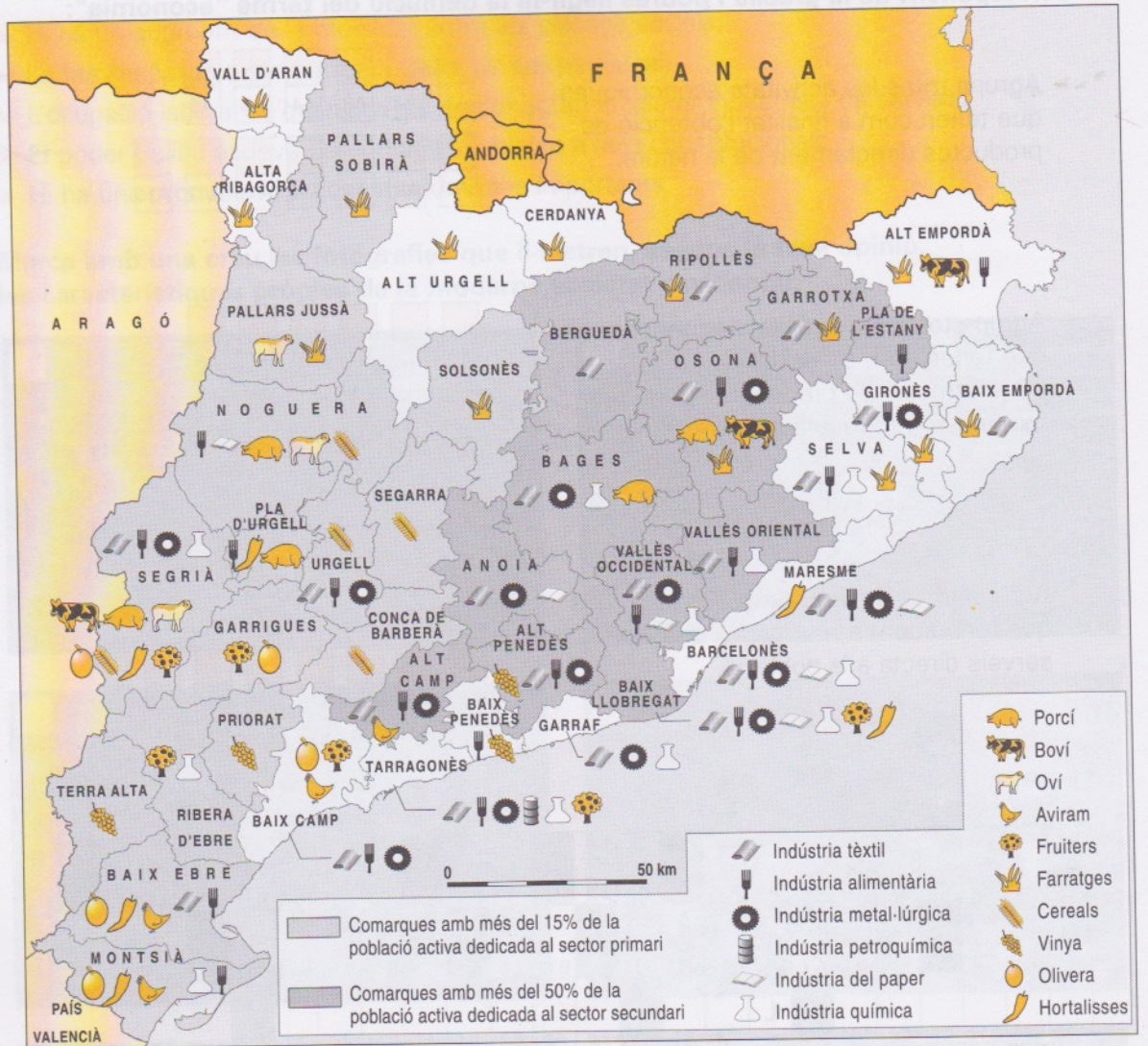

■ **Explica amb les teves paraules les causes que han motivat el conflicte.**

L'organització econòmica de la societat

ELS SECTORS DE PRODUCCIÓ A CATALUNYA

2 Observa aquest mapa sobre el sector primari i secundari a Catalunya:

■ Classifica les comarques catalanes segons si hi predomina el sector primari, el sector secundari o tots dos.

comarques del sector primari

comarques del sector secundari

comarques del sector primari i secundari

3 Classifica cadascun d'aquests elements, activitats o professions segons el sector de producció al qual pertanyen:

fusta – ramat de bous – conreu de cereals – fàbrica de conserves – fàbrica tèxtil – botiga de joguines – fàbrica de mobles – taller de fusteria – taxista – servei de bombers – caixer d'un supermercat – pesca – centre d'atenció sanitària – fàbrica d'embotits – pagès

sector primari	sector secundari	sector terciari
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

4 Relaciona:

Sistema econòmic en què uns tècnics del govern s'encarreguen de determinar quins productes s'han d'obtenir, de quina manera s'han de produir, com s'han de distribuir i a quin preu s'han de vendre.

economia de mercat

Sistema econòmic en què les empreses decideixen quins béns i serveis s'han de produir, com s'han de produir i com s'han de distribuir. Els preus dels productes són fixats per l'oferta i la demanda.

economia planificada

5 Llegeix l'oferta de treball de la dreta.

Ara, contesta:

- A quin sector econòmic pertany l'empresa de l'anunci? _____
- Quines tres condicions exigeix l'empresa als candidats al treball? _____

- Quin sou anual s'ofereix? _____
- Podries explicar què és un currículum? _____

IMPORTANT FÀBRICA D'EMBOTITS LÍDER DEL SECTOR

Necessita
OPERARIS/OPERÀRIES

Cal: carnet de manipulador d'aliments, dos anys mínims d'experiència en un lloc de treball similar i graduat d'ESO.

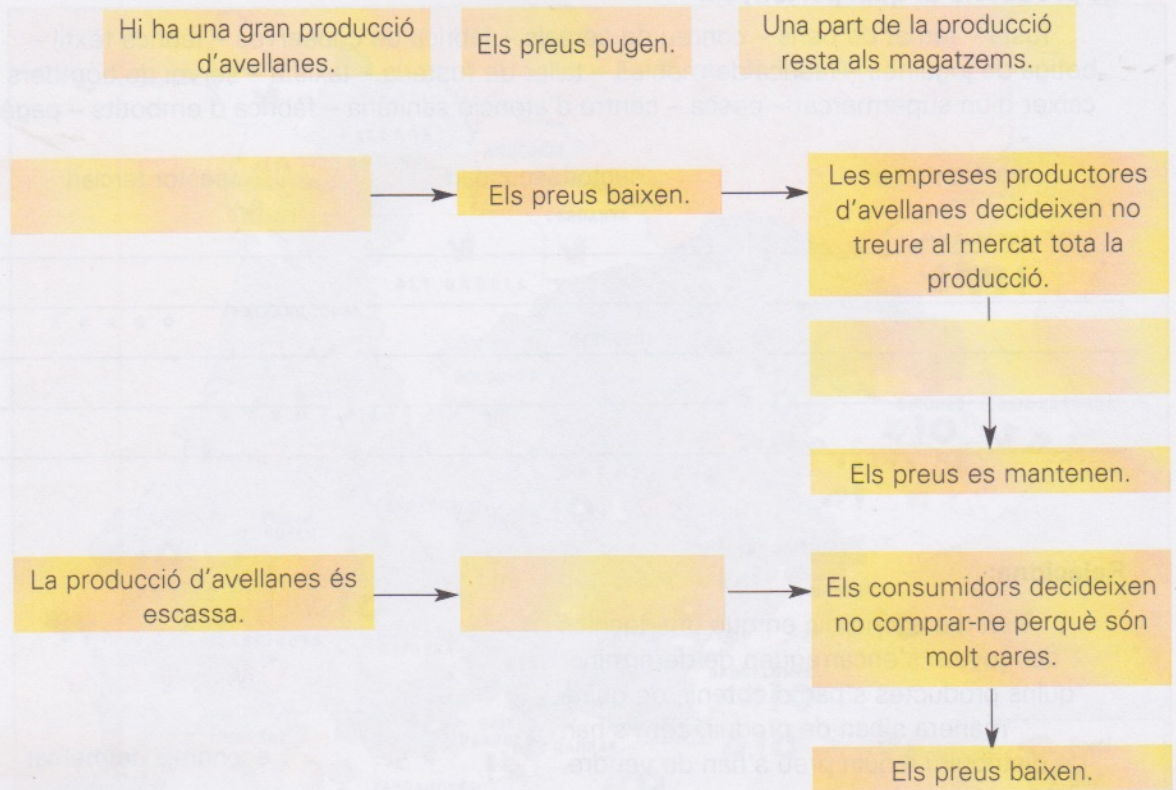
S'ofereix: contracte indefinit, retribució anual de 20.000 euros, possibilitat de promoció laboral i incorporació immediata.

Les persones interessades poden enviar el seu currículum a Selection Company, apartat de correus, 1704, Sant Martí de Riudellors.

L'organització econòmica de la societat

LES EMPRESES

6 Completa l'esquema amb les etiquetes corresponents:

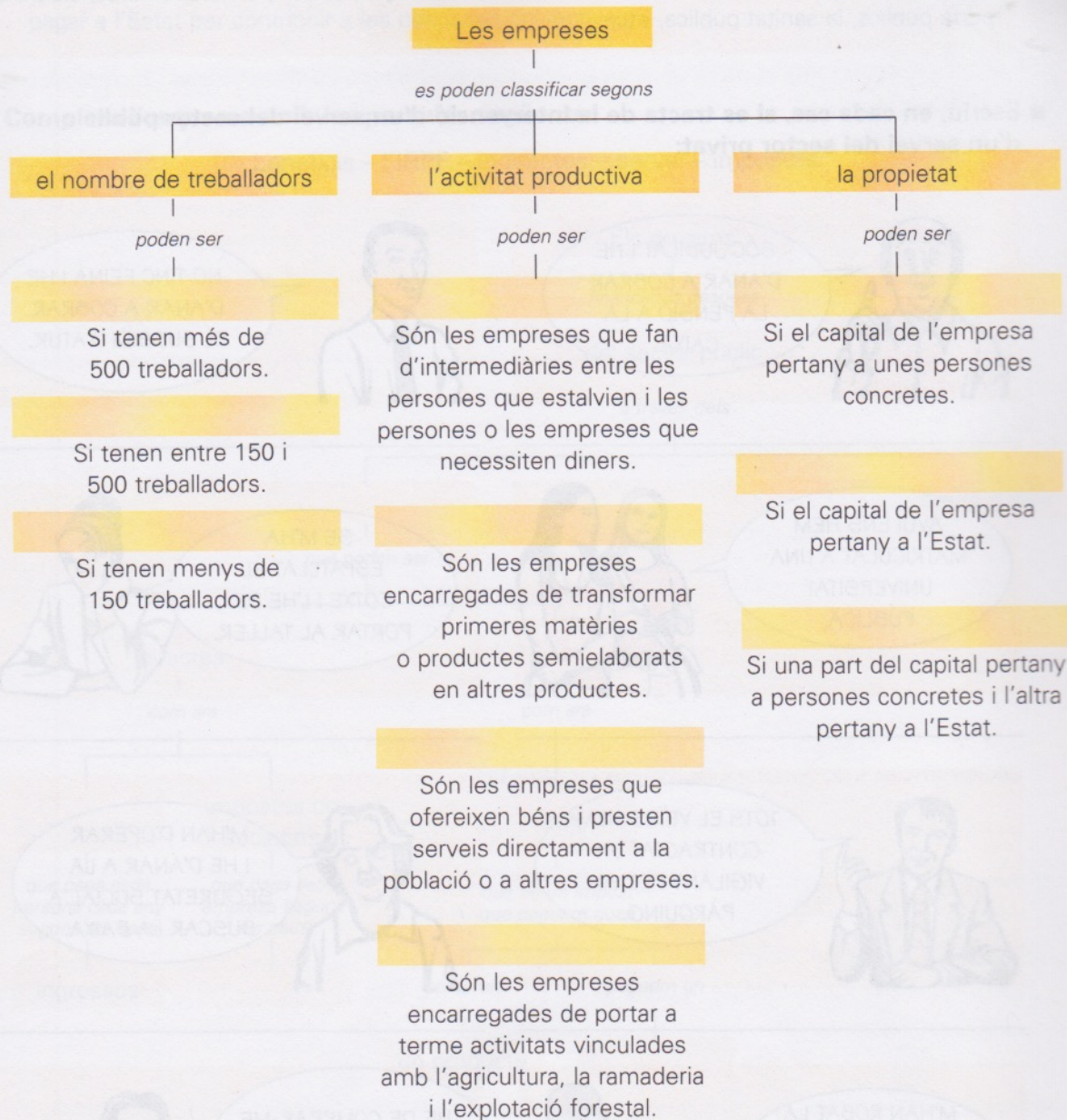

7 Busca etiquetes de menjar, roba, joguines, etc. en què aparegui el nom de les empreses corresponents, fotocopia-les i enganxa-les.

Àrea destinada a la recerca i enganxa de etiquetes de productes comercials que continguin el nom de les empreses corresponents.

8 Completa l'esquema amb les paraules següents:

financeres – grans – privades – mitjanes – industrials – públiques – mixtes – de serveis – petites – agrícoles

9 Completa el text amb la paraula corresponent:

petroli – matèries – empreses – obra – impostos – països – productes

Les multinacionals són grans _____, com ara les de l'automòbil, les del _____ o les de begudes refrescants, establertes a molts països. Les multinacionals s'instal·len a diversos _____ per obtenir-ne directament les primeres _____, per disposar de mà d'_____ més barata, per pagar menys _____ i per vendre-hi directament els seus _____.

L'organització econòmica de la societat

EL SECTOR PÚBLIC

10 Llegeix:

L'àmbit de l'economia que és controlat per l'Estat es coneix amb el nom de **sector públic**. El sector públic ofereix béns i serveis, com ara l'enllumenat dels carrers, el mobiliari urbà, els transports públics, la sanitat pública, etc.

- **Escriu, en cada cas, si es tracta de la intervenció d'un servei del sector públic o d'un servei del sector privat:**

■ Ara, contesta:

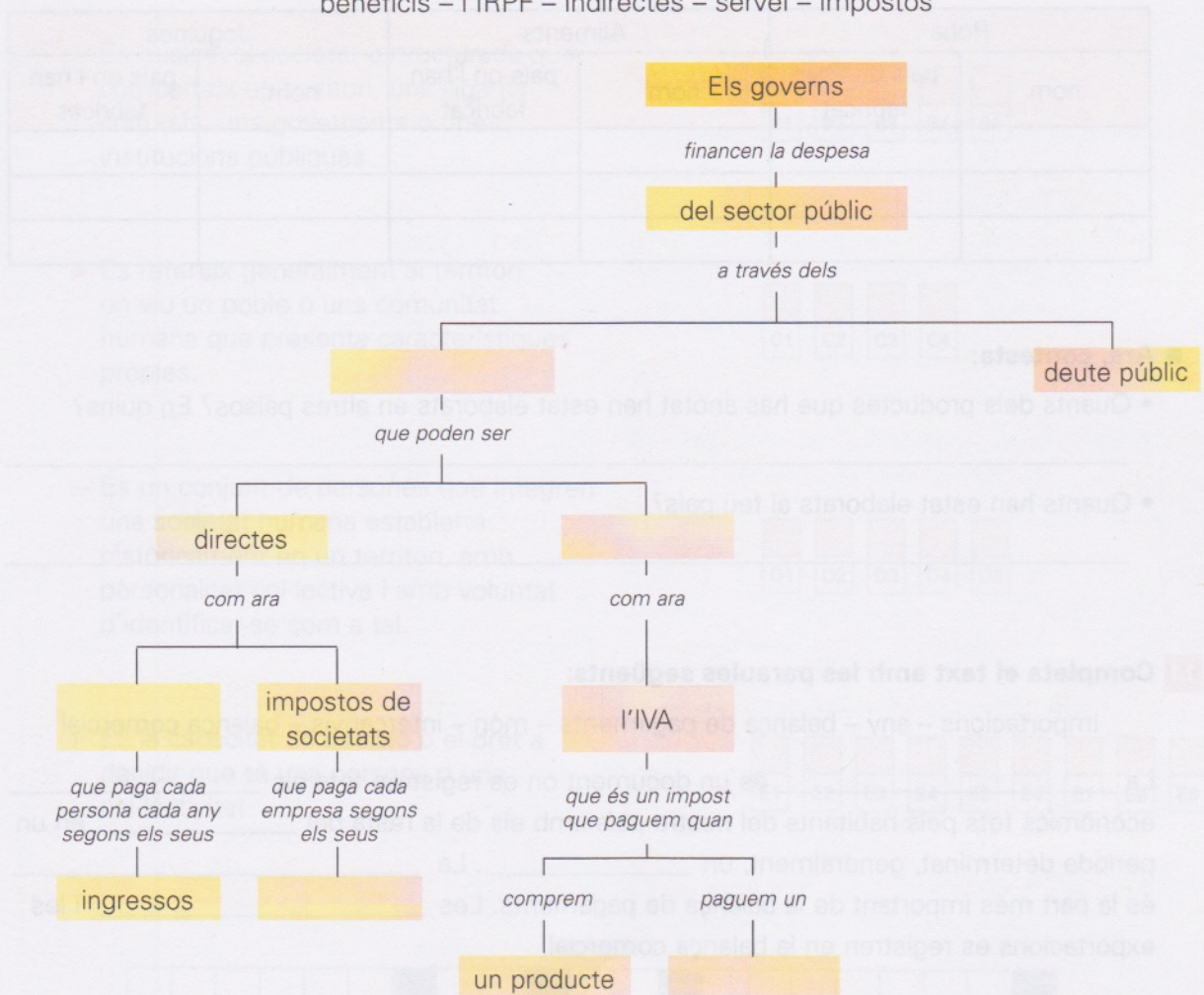
- Quins altres serveis públics coneixes? _____

11 Llegeix:

Els diners que l'Estat necessita per donar béns i serveis públics als ciutadans els obté dels mateixos ciutadans a través dels **impostos**, és a dir, a través del que cada persona adulta ha de pagar a l'Estat per contribuir a les despeses col·lectives.

■ Completa l'esquema amb les paraules següents:

beneficis – l'IRPF – indirectes – servei – impostos

12 Aconseguix una factura del telèfon, de l'aigua, de la llum i de la compra d'algun objecte de casa i completa el quadre següent amb la informació que et dona cada factura.

Factures	Quantitat que s'ha de pagar	% IVA	IVA	Total que s'ha de pagar
telèfon				
aigua				
llum				
compra d'un producte				

L'organització econòmica de la societat

EL COMERÇ INTERNACIONAL

13 Llegeix:

Els països no viuen aïllats els uns dels altres. Entre els països s'estableixen relacions econòmiques, que s'anomenen **relacions internacionals**.

- **Anota en el quadre el nom de tres productes que hagin comprat i el país on han estat fabricats:**

Roba		Aliments		Joguines	
nom	país on l'han fabricat	nom	país on l'han fabricat	nom	país on l'han fabricat

■ Ara, contesta:

- Quants dels productes que has anotat han estat elaborats en altres països? En quins?

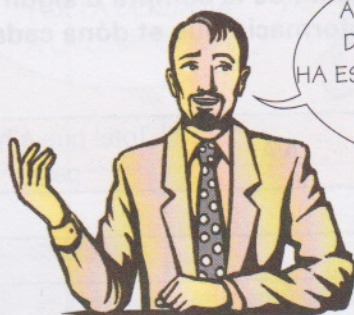
- Quants han estat elaborats al teu país?

14 Completa el text amb les paraules següents:

importacions – any – balança de pagaments – món – intercanvis – balança comercial

La _____ és un document on es registren tots els _____ econòmics fets pels habitants del nostre país amb els de la resta del _____ en un període determinat, generalment, un _____. La _____ és la part més important de la balança de pagaments. Les _____ i les exportacions es registren en la balança comercial.

- **Escriu, en cada cas, si s'ha produït un dèficit comercial o un superàvit comercial:**

AQUEST ANY, EL VALOR DE LES IMPORTACIONS HA ESTAT SUPERIOR AL DE LES EXPORTACIONS.

AQUEST ANY, EL VALOR DE LES IMPORTACIONS HA ESTAT MÉS BAIX QUE EL DE LES EXPORTACIONS.

L'organització política de la societat

ELS SISTEMES POLÍTICS

2 Completa el text amb les paraules següents:

normes – sistema polític – lleis

Els col·lectius humans necessiten organitzar la convivència basant-se en unes normes o _____ . Es tracta, en definitiva, d'establir una autoritat que vetlli pel compliment de les _____ .

El conjunt de normes o lleis, la manera com han estat creades i les institucions que s'encarreguen de redactar-les, d'aplicar-les i de vigilar que no siguin vulnerades es coneixen amb el nom de _____ .

3 Llegeix i completa el quadre següent:

- ▶ Es convoquen eleccions; cada persona major d'edat representa un vot.
- ▶ Els ciutadans no tenen el dret a votar.
- ▶ Els governants no han estat elegits pel conjunt dels ciutadans.
- ▶ Els governants, escollits democràticament, són els representants dels ciutadans.

Estat democràtic	Estat totalitari
Els ciutadans tenen el dret de participar en les eleccions dels governants.	_____
_____	No es convoquen eleccions.
Els ciutadans escullen les persones que han de ser els seus governants durant un període de temps concret.	_____
_____	Una elit o un grup social determinat posseeix el poder polític en exclusiva.

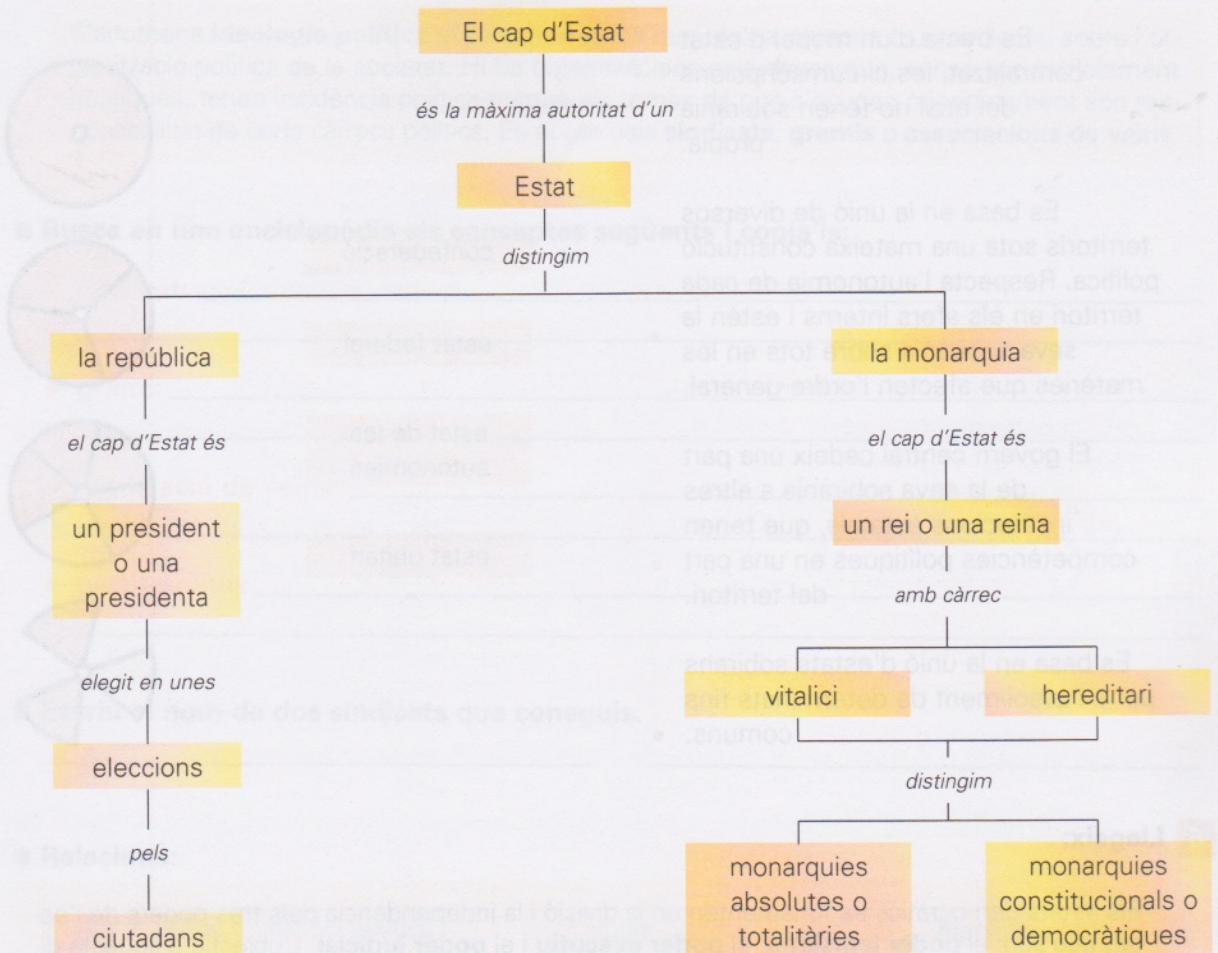
■ Explica quin tipus d'estat hi ha al nostre país. Raona la resposta.

■ Contesta:

• Quins dels dos models d'estat et sembla millor? _____ Per què?

• En quin dels dos sistemes et sembla que els ciutadans tenen més llibertat i gaudeixen d'una situació de més igualtat? _____ Per què?

4 Observa l'esquema següent:

■ Completa el text a partir de l'esquema anterior:

- ▶ La màxima autoritat d'un estat és el _____.
- ▶ En les repúbliques, el cap d'Estat és un _____ o una _____ escollit en unes _____ pels ciutadans per un període determinat.
- ▶ En les _____, el cap d'Estat és un _____ o una _____. El monarca ocupa el càrrec de forma _____, és a dir, durant tota la vida. A més, el càrrec és _____.
- ▶ En les monarquies _____ o _____ el rei o la reina és l'únic posseïdor de la sobirania política.
- ▶ En les monarquies _____ o _____ els ciutadans elegeixen els seus governants i el cap de govern, però no pas el cap d'Estat. El monarca hi té un poder polític limitat i actua com a representant o símbol de l'Estat.

■ Ara, contesta:

- Qui és el cap de l'Estat espanyol? _____
- Espanya és una república o una monarquia? _____
- De quin tipus de monarquia es tracta? _____

L'organització política de la societat

L'ORGANITZACIÓ DE L'ESTAT

5 Relaciona cada model d'estat amb la seva definició i amb el pictograma que el representa:

Es tracta d'un model d'estat centralitzat, les circumscripcions del qual no tenen sobirania pròpia.

Es basa en la unió de diversos territoris sota una mateixa constitució política. Respecta l'autonomia de cada territori en els afers interns i estén la seva sobirania sobre tots en les matèries que afecten l'ordre general.

El govern central cedeix una part de la seva sobirania a altres institucions estatals, que tenen competències polítiques en una part del territori.

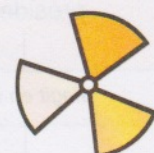
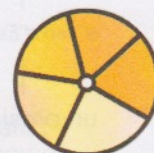
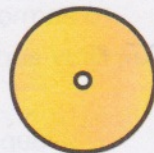
Es basa en la unió d'estats sobirans per a l'assoliment de determinats fins comuns.

confederació

estat federal

estat de les autonomies

estat unitari

6 Llegeix:

Els estats democràtics es fonamenten en la divisió i la independència dels tres poders de l'estat, que són: el **poder legislatiu**, el **poder executiu** i el **poder judicial**. L'objectiu d'aquesta divisió és evitar que tots tres poders es concentrin en unes mateixes persones o en un mateix grup social. La separació de poders és un dels trets essencials que diferencien els sistemes democràtics dels sistemes totalitaris.

■ Ara, completa el quadre amb les paraules següents:

controlar el poder executiu – aplicar les lleis – Senat – tribunals de justícia –
 ministeris – diputats – jutges – ministres i president del govern –
 vetllar pel compliment de les lleis – Congrés dels Diputats

Poder	Funcions	Òrgans	Responsables
legislatiu	<ul style="list-style-type: none"> _____ aprovar les lleis 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____
executiu	<ul style="list-style-type: none"> _____ elaborar els pressupostos de l'Estat 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____
judicial	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____ 	<ul style="list-style-type: none"> _____ _____

7 Llegeix:

S'anomena **ideologia política** el conjunt d'idees que té una persona o un col·lectiu sobre l'organització política de la societat. Hi ha organitzacions ciutadanes que, sense ser estrictament polítiques, tenen incidència política perquè els temes de què s'ocupen prioritàriament són responsabilitat de certs càrrecs polítics. És el cas dels **sindicats**, **gremis** o **associacions de veïns**.

■ Busca en una enciclopèdia els conceptes següents i copia'ls:

- ▶ **sindicat:** _____
- ▶ **gremi:** _____
- ▶ **associació de veïns:** _____
- ▶ **partit polític:** _____

■ Escriu el nom de dos sindicats que coneguis.

■ Relaciona:

partit polític o coalició política	logo	ideologia
Convergència i Unió •		• partit conservador o de dretes
Esquerra Republicana de Catalunya •		• partit progressista o d'esquerres
Partit Popular •		• partit conservador o de dretes
Partit dels Socialistes de Catalunya •		• partit progressista o d'esquerres
Iniciativa per Catalunya/els Verds •		• partit de centre

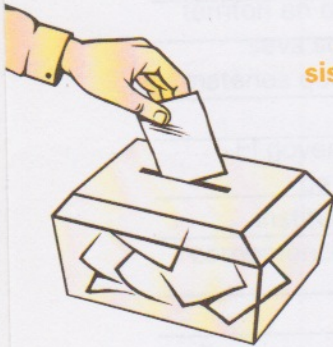
■ Escriu D (dreta) o E (esquerra) al costat de cada enunciat segons es tracti d'idees o propostes defensades pels partits de dretes o d'esquerres:

- Defensen els valors tradicionals.
- Són partidaris que l'estat controlï el sistema econòmic i eviti les desigualtats socials.
- Són partidaris d'una economia governada lliurement per les lleis de mercat, és a dir, amb poca intervenció reguladora de l'Estat.
- Defensa els treballadors i les treballadores i les classes desfavorides enfront de la classe benestant.

L'organització política de la societat

LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA

8 Relaciona:

sufragi universal •

circumscripció electoral •

sistema electoral proporcional •

sistema electoral majoritari •

Els candidats de cada partit o llista electoral són elegits en cada

- circumscripció en una proporció igual a la del resultat de les votacions.

Divisions territorials establertes en unes eleccions. Per cada divisió és

- elegit un nombre de diputats relacionat amb el nombre d'habitants.

- Dret de vot atribuït per la legislació a totes les persones majors d'edat.

Per cada circumscripció hi ha un nombre fix d'escons per al partit més votat i un altre per al segon partit.

9 Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- Les llistes obertes comporten que cada elector voti una llista de candidats proposada per un partit.
- Les llistes tancades pressuposen votar partits polítics i no pas votar candidats selectivament.
- En les llistes obertes es voten candidats individuals.
- En les llistes obertes, els electors es veuen obligats a votar tots els candidats d'un mateix partit polític.
- Les eleccions al Parlament de Catalunya es fan a partir de llistes obertes.
- En les llistes tancades, els candidats situats en els primers llocs de la llista tenen més possibilitats de sortir escollits que els candidats situats en els darrers llocs.

10 Numera aquestes imatges corresponents a una campanya electoral:

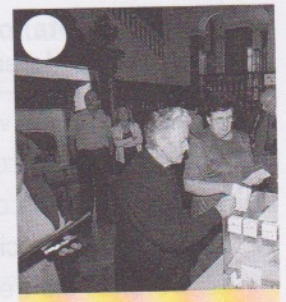
victòria electoral

mítting electoral

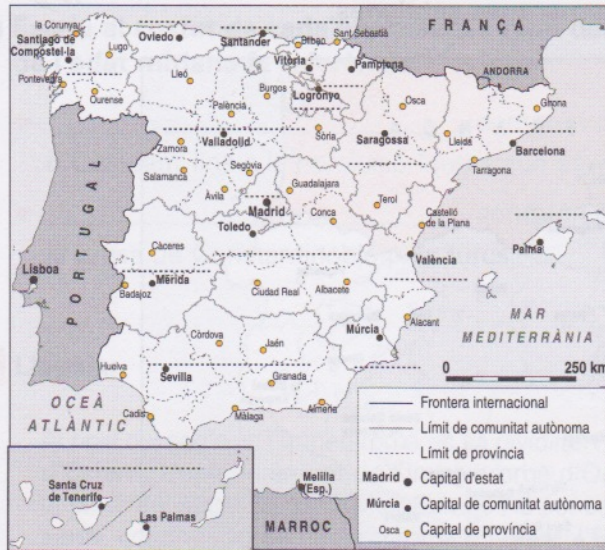
jornada electoral

votació

11 Llegeix:

L'Estat espanyol es divideix en 50 províncies i més de 8.600 municipis. L'Estat espanyol, però, també és un estat descentralitzat, format per **17 comunitats autònomes** dotades d'un govern propi i un parlament elegit per sufragi universal.

■ **Escriu en el mapa el nom de les 17 comunitats autònomes de l'Estat espanyol.**

12 Llegeix:

L'Estat espanyol es fonamenta en la separació dels tres poders polítics: el legislatiu, l'executiu i el judicial, que són exercits pel Parlament, el Govern i els tribunals de justícia, respectivament.

■ **Completa la graella amb aquestes característiques, referents al Parlament espanyol:**

- ▶ Senat o cambra alta.
- ▶ Els senadors són elegits segons el sistema majoritari.
- ▶ Assemblée formada per 350 diputats.
- ▶ La circumscripció electoral és la província, cadascuna de les quals té assignat un nombre de diputats relacionat amb la seva població.

Parlament espanyol	
Congrés dels Diputats o cambra baixa	_____
_____	Cambra de representació territorial per a la qual s'elegeixen quatre senadors per província.
Els diputats són elegits segons el sistema proporcional.	_____
_____	Cada comunitat autònoma té atribuïts més o menys senadors segons la seva població.

L'organització política de la societat

L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA A CATALUNYA

13 Llegeix:

El territori de Catalunya s'estructura en **41 comarques**. Cada comarca disposa d'un òrgan de gestió, el **Consell Comarcal**, que coordina la tasca dels ajuntaments. La divisió en comarques coexisteix amb la divisió espanyola del territori català en quatre províncies.

■ Completa el mapa amb el nom de les comarques catalanes.

14 Llegeix els articles següents de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya:

Article 1: Catalunya, com a nacionalitat i per accedir al seu autogovern, es constitueix en comunitat autònoma d'acord amb la Constitució i amb el present Estatut, que és la seva norma institucional bàsica. La Generalitat és la institució en què s'organitza políticament l'autogovern de Catalunya.

Article 2: El territori de Catalunya com a comunitat autònoma és el de les comarques compreses en les províncies de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, en el moment d'ésser promulgat el present Estatut.

Article 3: La llengua pròpia de Catalunya és el català.

■ Ara, contesta:

- Què és una comunitat autònoma? _____
- Quantes províncies hi ha a Catalunya? _____
- Quina és la llengua pròpia de Catalunya? _____
- Què és la Generalitat? _____

1 Llegeix:

L'edat mitjana és el període històric comprès entre els segles v i xv i delimita, bàsicament, la història de l'Europa occidental. Aquest període de mil anys ha estat dividit en dos subperíodes: l'**alta edat mitjana** i la **baixa edat mitjana**.

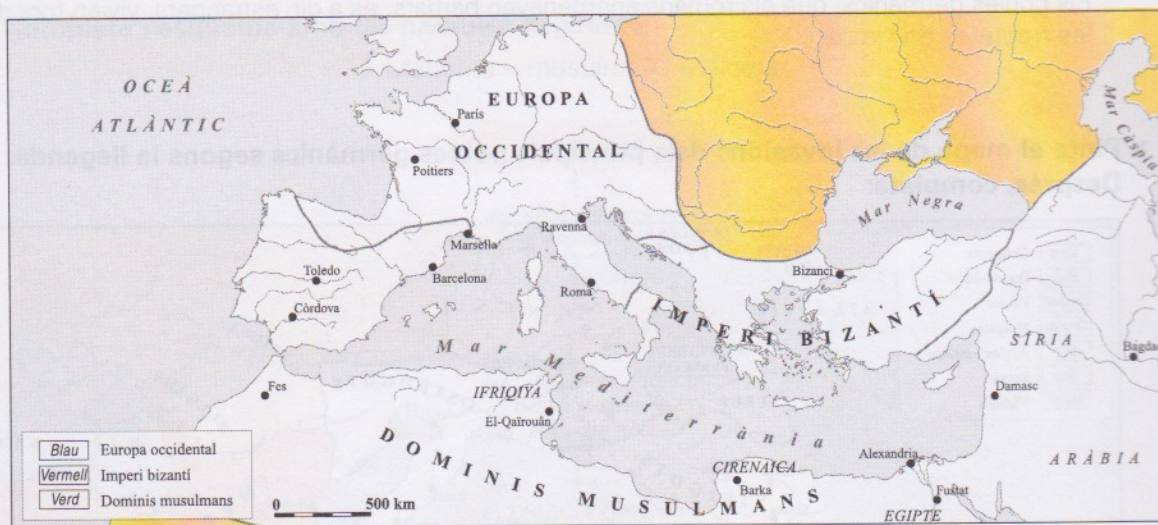
■ **Escriu al costat de cada explicació a quin dels dos períodes de l'edat mitjana fa referència:**

- ▶ _____ comprèn des de l'esfondrament de l'Imperi romà d'Occident fins a la revolució feudal que es va produir a Europa a l'entorn de l'any 1000.
- ▶ _____ comprèn des dels segles x-xi fins al segle xv, amb la presa de Constantinoble pels turcs.

2 Llegeix:

Al final del segle iv, l'Imperi romà es va dividir en dos: l'**Imperi romà d'Occident** i l'**Imperi romà d'Orient**. L'esfondrament de l'Imperi romà d'Occident (any 476) i l'expansió dels musulmans (a partir del segle vii) van dividir Europa i la conca mediterrània en tres grans zones: l'**Imperi bizantí**, continuació de l'Imperi romà d'Orient, l'**Europa occidental** i els **dominis musulmans**.

■ **Pinta el mapa d'Europa i la conca mediterrània d'acord amb la llegenda.**

■ **Completa el text amb les paraules següents:**

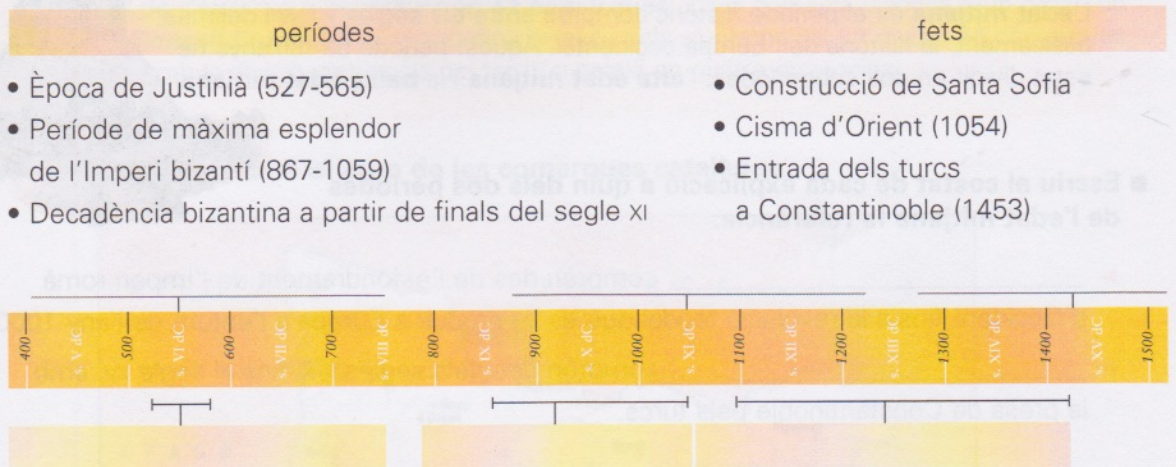
Occident – bàrbars – Orient – bizantí

L'Imperi romà, que a partir del segle iv es va dividir en dos –Imperi romà d'Occident i Imperi romà d'Orient–, va rebre grans onades migratòries de pobles del centre d'Europa i Àsia. Aquests pobles, anomenats germànics o _____, van acabar envaint l'imperi. L'Imperi romà d'_____ es va esfondrar, mentre que l'Imperi romà d'_____, que va ser conegut amb el nom d'Imperi _____, va perdurar fins al segle xv.

L'alta edat mitjana

BIZANCI / LES INVASIONS GERMÀNIQUES

3 Completa aquesta línia del temps amb els fets i els períodes següents:

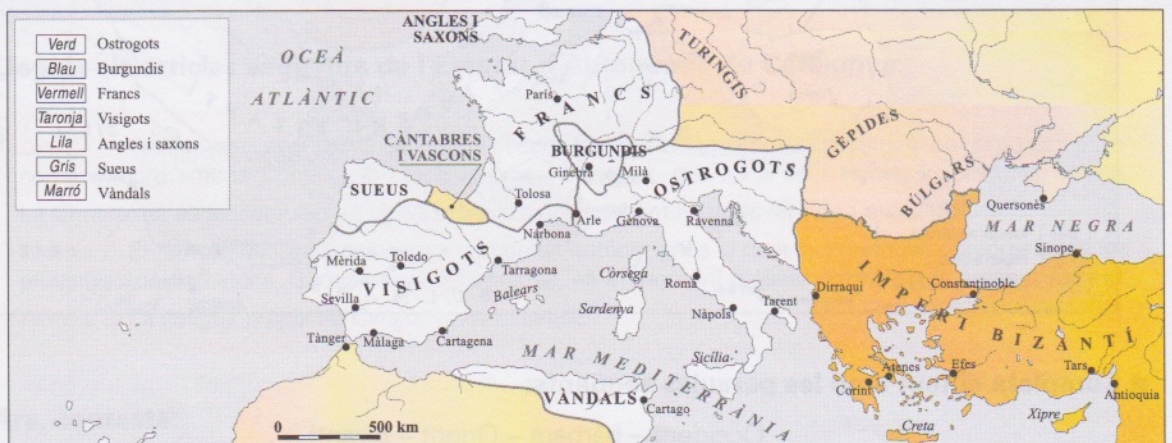

■ Explica breument en què va consistir l'anomenat cisma d'Orient (1054).

4 Llegeix:

Els pobles germànics, que els romans anomenaven bàrbars, és a dir, estrangers, vivien fora de les fronteres de l'imperi.

■ Pinta el mapa de les invasions dels principals pobles germànics segons la llegenda. Després, completa:

- ▶ Els _____ es van establir al sud de la Gàl·lia i a la Península Ibèrica.
- ▶ Els _____ es van establir a la península Itàlica.
- ▶ Els _____ es van establir al nord de la Gàl·lia.
- ▶ Els _____ i els _____ es van establir a Britània.
- ▶ Els _____ es van establir a la vall del Roine.

5 Pinta el mapa de la Península Ibèrica durant el domini visigot segons la llegenda:

- Blau càntabres i vascons
- Vermell regne sueu
- Groc dominis bizantins
- Verd regne visigot

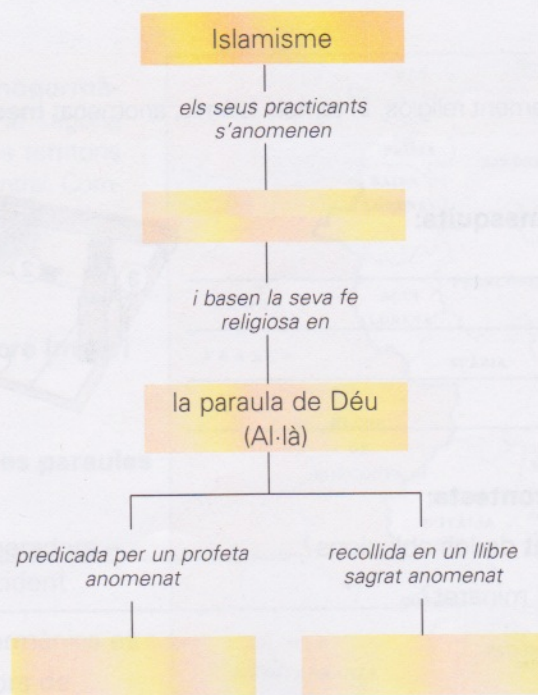
■ Completa el text amb les paraules següents:

sueus – Península Ibèrica – Toledo

La creació d'un poder visigot fort i centralitzat a la Península Ibèrica, amb _____ com a capital, no es va produir fins al regnat de Leovigild, l'any 573. Els visigots van emprendre diverses campanyes militars per garantir-se el domini absolut a la _____. Leovigild va derrotar els _____ l'any 585, però el darrer nucli bizantí no va ser conquerit fins el 624.

6 Completa l'esquema amb les paraules següents:

Mahoma – musulmans – Alcorà

■ Fes en el teu quadern un esquema similar a l'anterior que expliqui els trets del cristianisme.

L'alta edat mitjana

L'EXPANSIÓ DE L'ISLAM / CULTURA, PENSAMENT I ART A L'ISLAM

7 Relaciona el principi de cada frase amb el seu final:

Un exèrcit d'àrabs i berbers musulmans...

Aquest exèrcit s'hi va trobar un regne, el dels visigots,...

Roderic, el rei dels visigots,...

Els àrabs van continuar avançant dins de la Gàl·lia, però l'any 732...

... va ser derrotat a la batalla de Guadalete.

... els francs, comandats per Carles Martell, els van derrotar a la batalla de Poitiers.

... va desembarcar al sud de la Península Ibèrica l'any 711.

... que no va oposar gaire resistència a la incursió.

8 Marca amb una creu les aportacions relacionades amb les ciències i les humanitats que van fer els àrabs a Europa:

Ciència:

- Sistema de notació numèrica: les xifres àrabigues.
- Invenció de la sínia i el molí d'aigua.
- Invenció de l'arada normanda.
- Aplicació de la rotació en els conreus.

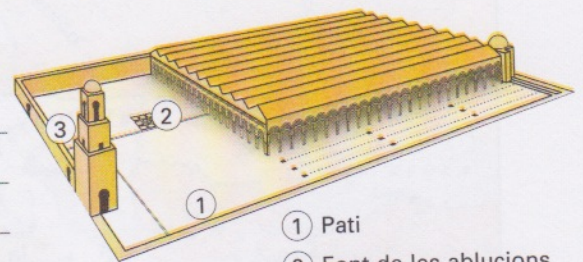
Filosofia i humanitats:

- Creació de la filosofia escolàstica.
- Comentaris al pensament d'Aristòtil a través d'Averrois.
- Redacció de la *Història universal*, de l'autor Ibn Khaldun.

9 Llegeix:

L'art islàmic és bàsicament religiós. El temple islàmic, anomenat **mesquita**, n'és l'element central.

■ Explica què és una mesquita:

■ Observa el dibuix i contesta:

- On és situada la font de les ablucions? _____
- Per a què serveix el minaret? _____

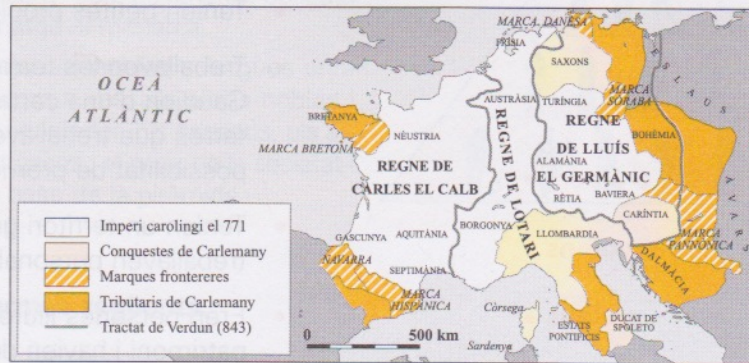
■ Contesta:

- Has visitat mai una mesquita? ____ Quina? _____
- Coneixes alguna construcció àrab medieval? ____ Quina? _____

10 Llegeix:

Els **francs** van ser el poble germànic que va crear el regne més poderós d'Europa al principi de l'edat mitjana, primer sota la dinastia dels merovingis i, després, amb els carolingis.

■ **Observa el mapa de l'Imperi carolingi:**

■ **Ara, completa el text:**

Carlemany va ser el creador de l' _____, amb l'objectiu de restaurar l'Imperi romà d' _____. L'Imperi carolingi va entrar en decadència un cop mort _____. El tractat de Verdun, signat l'any 843, va determinar la divisió de l'Imperi carolingi entre els fills de Lluís el Piadós: _____ el Calb, _____ i _____ el Germànic.

11 Llegeix:

El **Sacre Imperi Romanogermànic** es va constituir en la segona meitat del segle X en els territoris germànics de l'Europa central. Comprenia els regnes de Germània i Itàlia, entre altres.

■ **Pinta el territori del Sacre Imperi Romanogermànic.**

■ **Completa el text amb les paraules següents:**

Imperi carolingi – emperadors –
Imperi romà d'Occident

Els _____ germànics es consideraven continuadors de _____, i el seu objectiu consistia a restablir l' _____.

L'alta edat mitjana

LA SOCIETAT DE L'ALTA EDAT MITJANA / LA CULTURA A L'ALTA EDAT MITJANA

12 Llegeix:

La societat rural europea de l'alta edat mitjana incloïa tres grups socials majoritaris: els **esclaus**, els **petits pagesos** i els **grans propietaris agrícoles**.

■ Ara, relaciona:

- grans propietaris agrícoles •
- petits pagesos o aloers •
- colons •
- esclaus •

- Tenien petites propietats agrícoles.
- Treballaven les terres dels propietaris. Gaudien d'una certa autonomia en les terres que treballaven i tenien alguna possibilitat de promoció social.
- Tenien un territori gran de terra que no treballaven personalment.
- Eren persones lliures que no tenien patrimoni i havien de treballar les explotacions agrícoles dels grans propietaris.

13 Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- Des de l'esfondrament de l'Imperi romà al segle v, l'Església va perdre tot el poder.
- Durant l'edat mitjana va ser l'Església qui va mantenir la cultura.
- Els monestirs eren els centres culturals de l'època medieval.
- Els monjos copistes eren els encarregats de les tasques domèstiques del monestir.
- Els anacoretas o ermitans formaven grans comunitats que habitaven als monestirs.
- Els cenobites acostumaven a viure sols per seguir més estrictament l'Evangelí.

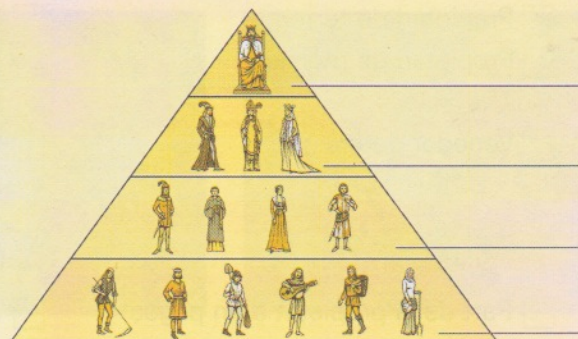
■ Corregeix i escriu els enunciats falsos de manera que esdevinguin certs:

14 Defineix el terme "heretgia". Si cal, consulta un diccionari.

1 Llegeix el text i escriu el nom dels personatges en el lloc corresponent de la piràmide que representa l'estructura social a l'edat mitjana:

La societat feudal tenia una estructura en forma de piràmide. Al capdamunt se situava el rei, que era senyor dels nobles i els clergues principals, beneficiaris de la concessió de grans feus, a canvi dels quals eren obligats a retre homenatge al monarca.

Al seu torn, aquests nobles i clergues principals tenien com a vassalls altres nobles i clergues de rang inferior. Els pagesos, els artesans i els burgesos –el gruix de la societat– constituïen la base de la piràmide.

■ **Defineix els termes següents:**

- ▶ **vassall:** _____
- ▶ **feu:** _____
- ▶ **homenatge:** _____

2 Escriu C (cert) o F (fals) en el quadre de l'esquerra de cada enunciat:

- El feudalisme és el sistema econòmic, social i polític característic de l'edat mitjana.
- El feudalisme és el sistema estrictament econòmic que va regir l'edat mitjana.
- La fragmentació política resultat del desmembrament de l'Imperi carolingi, les lluites entre regnes que en van resultar i les invasions d'altres pobles van permetre als senyors locals incrementar el seu poder sobre els pagesos.
- La fragmentació política va permetre als pagesos alliberar-se de qualsevol vincle feudal.
- La terra era la font primordial de riquesa en la societat medieval.
- Les activitats econòmiques més importants en la societat medieval eren el comerç marítim i terrestre.
- Les activitats econòmiques més importants en la societat medieval eren l'agricultura, la ramaderia i l'explotació de boscos.
- Els senyors feudals no tenien cap mena de poder sobre els treballadors dels seus feus.
- Els senyors feudals exercien un poder absolut sobre les persones, majoritàriament pageses, que vivien i treballaven als seus feus.
- Els serfs eren els homes i les dones que treballaven les terres del senyor feudal.
- Els pagesos lliures no podien ser propietaris de les terres de conreu però cobraven per treballar les terres del senyor feudal.
- Els pagesos lliures podien ser propietaris de terres de conreu. No obstant això, estaven obligats a treballar de franc les terres del senyor feudal a canvi de la protecció d'aquest.

La baixa edat mitjana: la revolució feudal

EL FEUDALISME / LA SOCIETAT FEUDAL

3 Marca amb una creu la definició correcta:

aloer:

- Propietari de terres.
- Propietari de molins.
- Venedor de fira.

reserva senyorial:

- Part de la propietat d'un pagès no sotmesa a cap impost feudal.
- Part de la propietat del senyor feudal administrada directament per ell.

tinença:

- Préstec del senyor feudal a un pagès.
- Propietat del senyor feudal explotada per una família pagesa.
- Propietat d'un pagès que paga impostos al senyor feudal.

serf:

- Pagès adscrit a les terres que treballava.
- Pagès dedicat als serveis de neteja d'un castell.
- Pagès lliure.

4 Marca amb una creu l'acció representada en aquesta imatge:

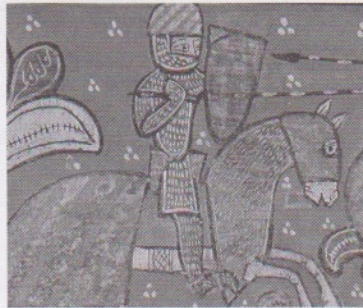

- Imposició d'una multa per sancionar el mal comportament d'un noble.
- Jurament de fidelitat anomenat també homenatge entre dues persones de condició noble.
- Coronació d'un senyor feudal per homenatjar la seva dedicació a les terres i la generositat envers els seus vassalls.

■ Ara, comenta en què consistia aquest acte.

5 Escriu a sota de cada imatge el nom de l'estament social medieval que representa i explica en què consistia l'activitat de cada un d'aquests grups:

oratores – bellatores – laboratores

_____ : _____

_____ : _____

_____ : _____

6 Relaciona:

pau de Déu

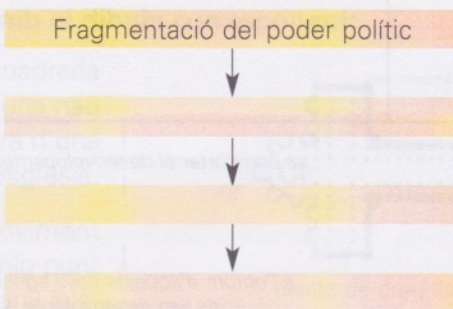
treva de Déu

- Protecció del clergat, dels seus béns i dels llocs religiosos, de les persones indefenses i dels seus béns.

- Prohibició de cometre actes violents en determinats dies de la setmana i durant diverses festivitats religioses.

7 Escriu cada un dels enunciats següents en l'etiqueta corresponent de manera que quedi establerta una cadena de causes i efectes:

esforç de l'Església per restablir l'ordre –
implantació de la pau i treva de Déu – desorganització i violència social

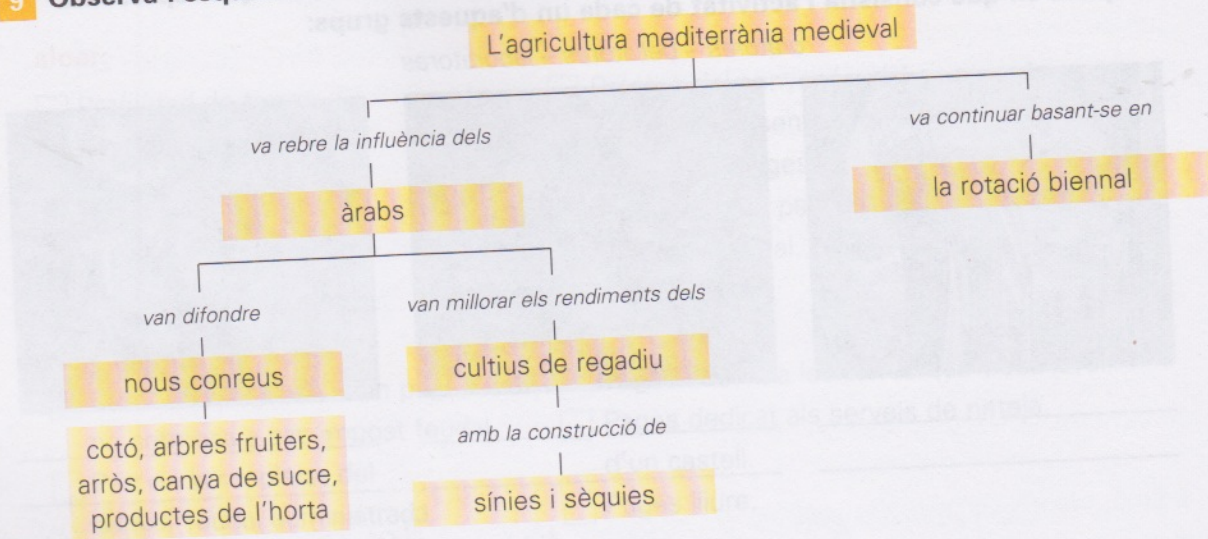
8 Marca amb una creu els factors que van impulsar el creixement demogràfic a partir de l'any 1000:

- L'abundància de terres susceptibles de ser cultivades.
- La propagació de la pesta per tot el territori europeu.
- La interrupció de les grans invasions dels pobles estrangers.
- La menor incidència de les epidèmies i les crisis de fam ocasionades per les males collites.
- L'abandonament progressiu de les terres de conreu, que va comportar èpoques de fam i misèria.

La baixa edat mitjana: la revolució feudal

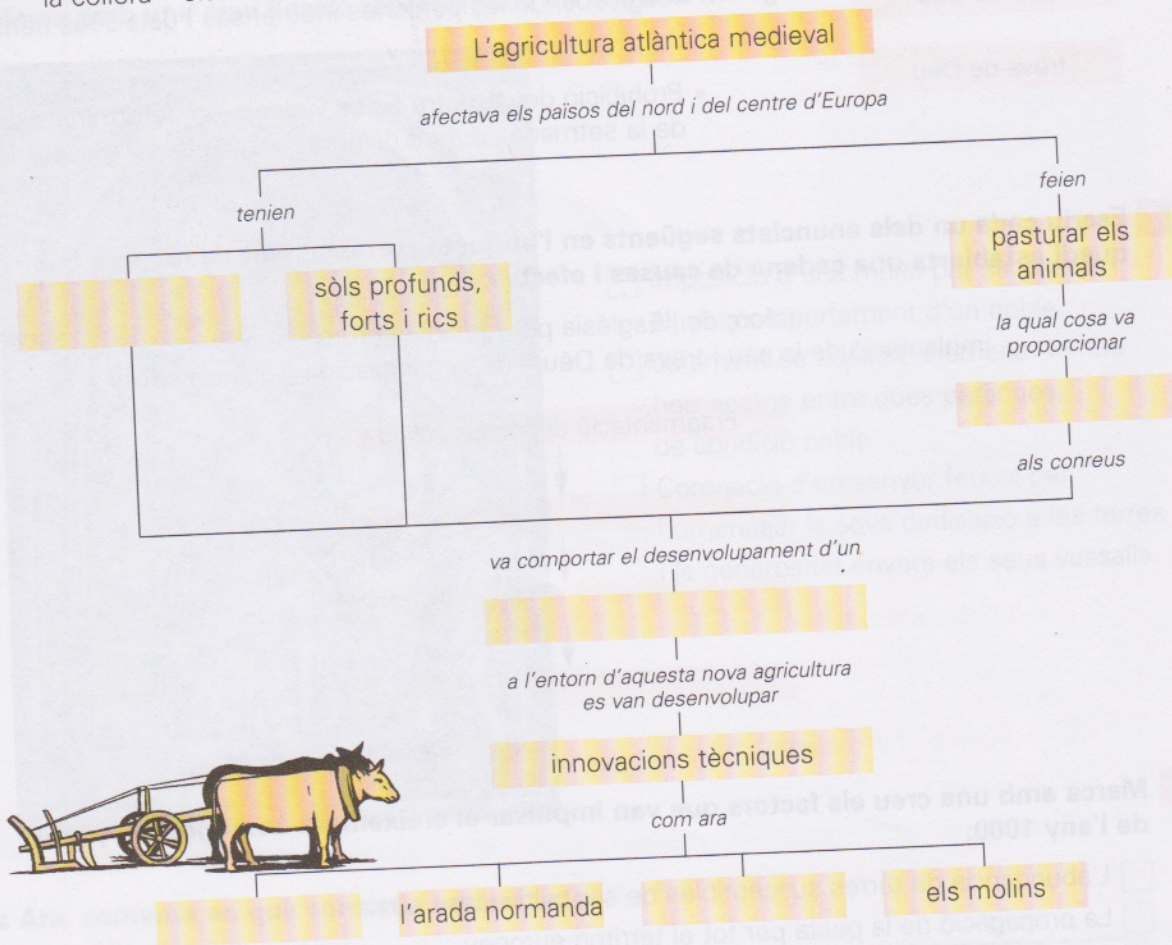
L'ECONOMIA RURAL

9 Observa l'esquema referent a l'agricultura mediterrània durant la baixa edat mitjana:

■ Completa l'esquema referent a l'agricultura atlàntica durant la baixa edat mitjana:

la collera – sistema de rotació triennal – clima humit – un adob addicional – la ferradura

■ Ara, explica les diferències entre la rotació biennal i la rotació triennal.

10 Llegeix:

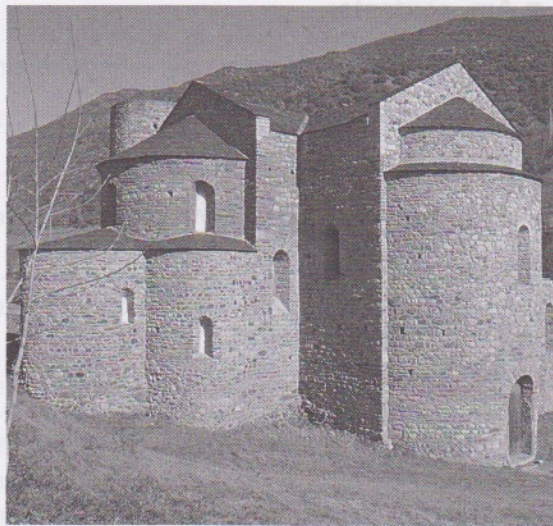
El romànic és l'estil artístic predominant a l'Europa occidental entre la segona meitat del segle XI i l'inici del segle XIII. És un estil eminentment religiós i rural, que reflecteix la supremacia de l'Església i la del feudalisme. Anterior al romànic trobem el **preromànic**.

■ Escriu els principals estils preromànics i posa'n un exemple:

- ▶ _____
- ▶ _____
- ▶ _____

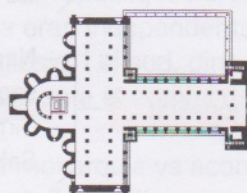
■ Marca amb una creu les característiques de l'art romànic:

- Formes simples i austeres.
- Abundància d'elements decoratius.
- Les construccions característiques són les esglésies i els monestirs.
- Les construccions característiques són els palaus.
- Sobrietat en l'ornamentació.
- Gran abundància d'elements decoratius.
- Atenció a la simetria i a les proporcions.
- Construccions asimètriques.
- Tècniques constructives senzilles.
- Aplicació de tècniques constructives complicades.

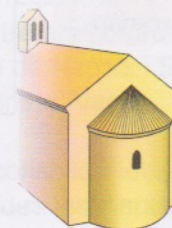

■ Relaciona cada definició amb el dibuix corresponent:

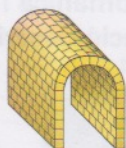
- Construcció semicircular, quadrada o poligonal adossada a una nau situada a la capçalera d'una església. ●
- Volta generada pel moviment longitudinal d'un arc de mig punt sobre murs paral·lels. ●
- Arc l'alçada del qual és la meitat exacta de la seva amplada i que té forma de semicircumferència. ●
- Pilars adossats als murs per la banda exterior que serveixen per projectar a terra les pressions de la volta i reforçar el suport de l'edifici. ●
- Planta que imita la creu de Crist, amb una creu longitudinal i una de transversal. ●

planta de creu llatina

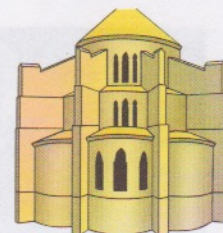
absis

volta de canó

arc de mig punt

contrafort

La baixa edat mitjana: la revolució feudal

EL ROMÀNIC

11 Observa aquestes escultures romàniques i relaciona:

capitell •

davallament •

baix relleu •

marededéu •

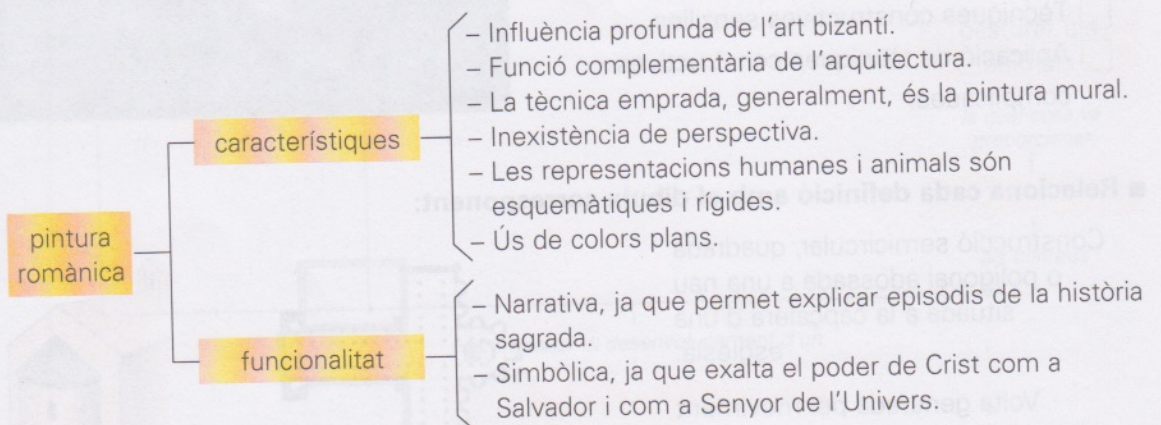
crucifixió •

■ Ara, contesta:

- Amb quin material s'esculpien, generalment, els davallaments, les crucifixions i les marededús? _____
- Eren escultures policromades? _____
- En quin sentit l'escultura romànica era en molts casos complementària de l'arquitectura? _____

12 Observa l'esquema sobre les característiques de la pintura romànica:

■ Observa aquesta pintura romànica i fes una breu explicació tenint en compte les característiques i la funció descrites en l'esquema anterior:

1 Llegeix:

La monarquia autoritària es va establir a França, a Anglaterra i a la Península Ibèrica; en canvi, la desunió que afectava el Sacre Imperi Romanogermànic i la fragmentació política de la península Itàlica van impedir la implantació de la monarquia autoritària en aquests territoris.

■ **Marca la definició correcta del terme "monarquia autoritària":**

- Sistema de govern en què el rei té un poder molt limitat.
- Sistema de govern en què el rei té l'autoritat absoluta sobre els seus súbdits.
- Sistema de govern basat en l'autoritat que tenen els nobles sobre el rei.

■ **Ara, defineix el terme "monarquia parlamentària". (Consulta, si cal, la unitat 4 del llibre d'informació.)**

■ **Relaciona:**

monarquia francesa •

monarquia anglesa •

Sacre Imperi Romanogermànic •

Península Ibèrica •

península Itàlica •

- Portugal va posar fi al domini musulmà a mitjan segle XIII. La unió dinàstica entre les corones d'Aragó i de Castella es va produir amb el matrimoni de Ferran II d'Aragó i Isabel de Castella, el 1479.
- Lluís XI va aconseguir que el seu territori es recuperés després de la guerra dels Cent Anys.
- Aquest imperi havia deixat de ser una unitat política des de mitjan segle XIII, tot i que certes famílies poderoses, com els Habsburg, van ampliar els seus territoris.
- Al nord, les repúbliques urbanes com Gènova i Venècia eren independents; el centre era controlat per l'Església, i el sud, dins el regne de Nàpols i Sicília, es trobava sota el domini de la Corona d'Aragó.
- Aquesta monarquia va aconseguir consolidar el seu poder amb Enric VII, un cop superades les disputes dinàstiques.

■ **Escriu el nom de tres països actuals governats per una monarquia.**

■ **Contesta:**

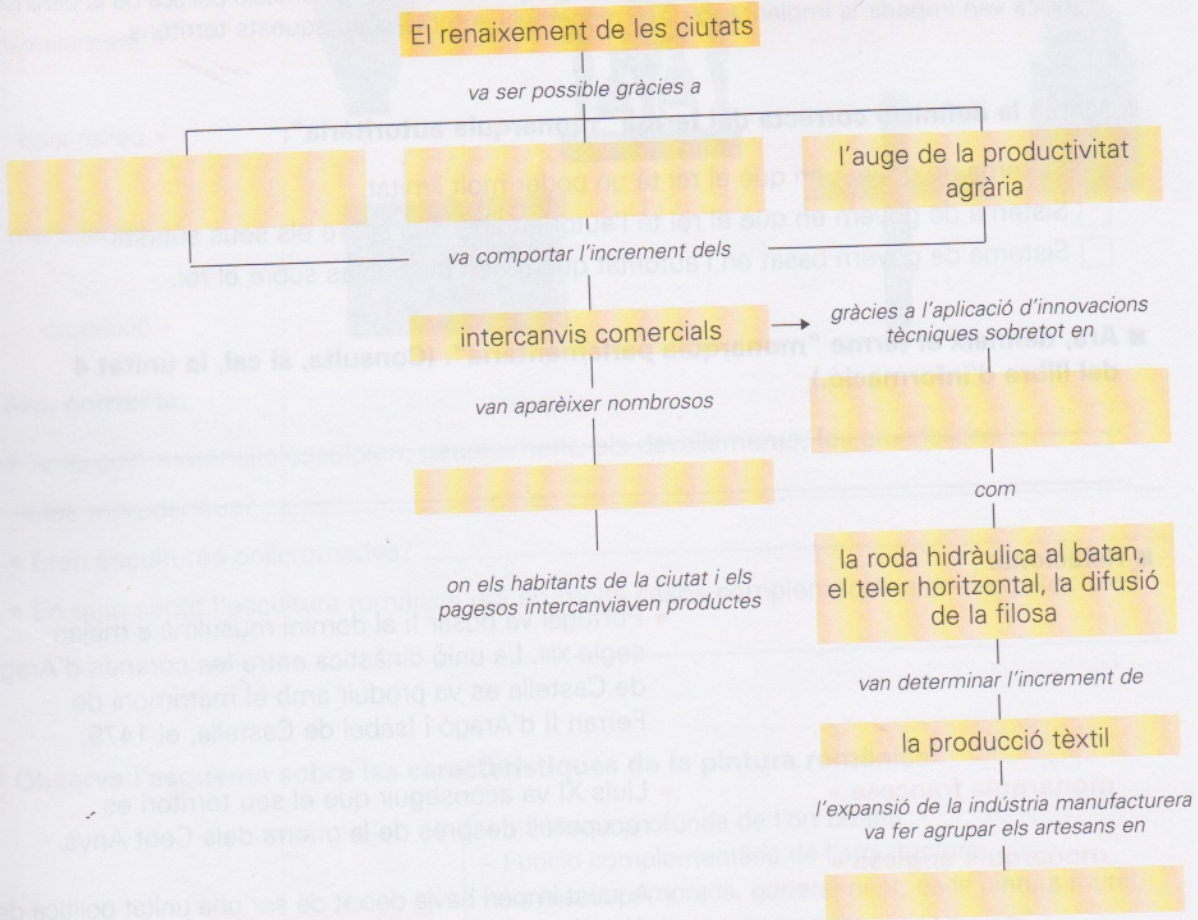
- Creus que les monarquies actuals són força semblants a les monarquies de la baixa edat mitjana? Raona la resposta.

La baixa edat mitjana: expansió i crisi

EL COMERÇ I LES CIUTATS

2 Completa l'esquema sobre el renaixement de les ciutats amb les paraules següents:

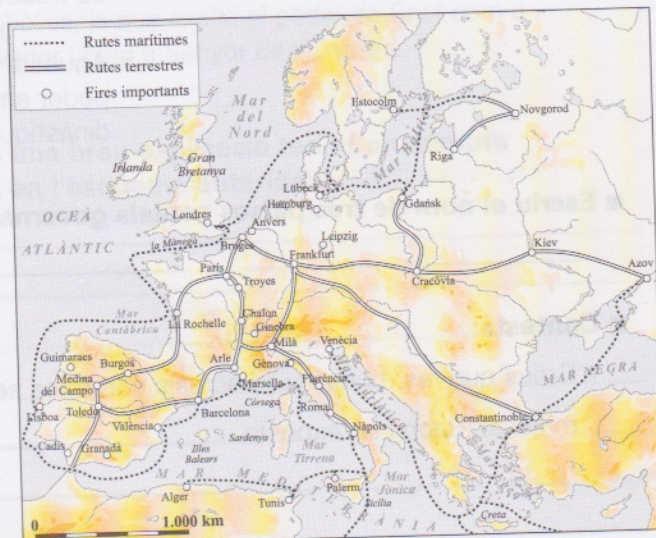
l'auge de la producció – mercats – la indústria tèxtil de la llana –
gremis – l'augment de la població

■ Explica què eren els gremis.

3 Llegeix el text. Després, pinta les rutes comercials terrestres de color vermell i les marítimes de color blau.

Paral·lelament al comerç d'àmbit local, es va desenvolupar un comerç a llarga distància, en el qual van sobresortir dues grans àrees: el món mediterrani i el nord d'Europa.

4 Marca amb una creu la resposta correcta:

- Les croades van ser expedicions militars que els regnes cristians d'Europa van organitzar durant l'edat mitjana per conquerir Terra Santa, dominada pels musulmans.
- Les croades van ser un seguit d'expedicions militars que els musulmans van dur a terme a la Península Ibèrica per tal d'islamitzar-ne els habitants.

■ Subratlla les causes de l'organització de les croades:

- ▶ La voluntat d'alliberar Terra Santa del domini musulmà.
- ▶ La necessitat de donar sortida a les forces militars dels nobles feudals.
- ▶ L'afany d'expansió territorial dels regnes cristians.
- ▶ La voluntat de convertir al cristianisme pobles d'altres religions.

■ Pensa i escriu en quin sentit les croades van afavorir les relacions d'intercanvi entre cultures. Raona la resposta.

5 Completa aquesta fitxa sobre Marco Polo:

▶ **Data i lloc de naixement:** _____

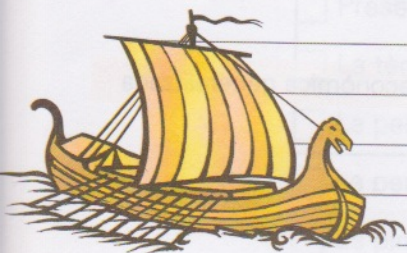
▶ **Data i lloc de defunció:** _____

▶ **Vida:** _____

▶ **Títol del llibre que va fer escriure:** _____

▶ **Contingut del llibre:** _____

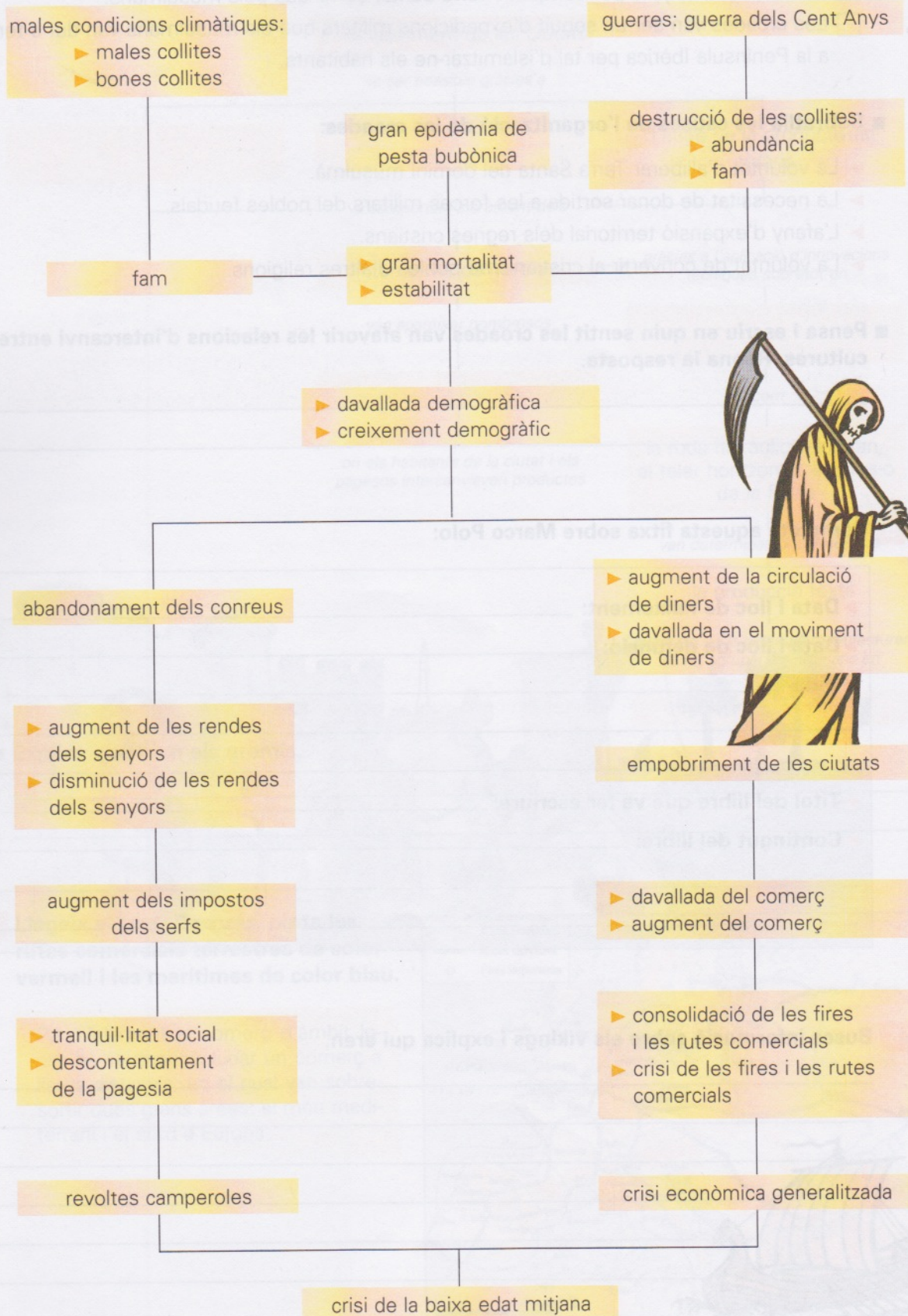
6 Busca informació sobre els vikings i explica qui eren.

La baixa edat mitjana: expansió i crisi

LA CRISI DE LA BAIXA EDAT MITJANA

7 Observa l'esquema següent, que fa referència a les causes de la crisi de la baixa edat mitjana. Quan trobis dues opcions, ratlla la que no sigui certa.

8 Observa aquestes dues pintures i escriu "romànic" o "gòtic" segons correspongui:

■ Ara, marca les característiques corresponents a cada estil:

A

B

☐ Les pintures tenien una finalitat didàctica, és a dir, instruïen els fidels, majoritàriament analfabets, en el coneixement dels passatges bíblics.	☐
☐ Tenien una finalitat exclusivament decorativa, sense cap mena de voluntat didàctica.	☐
☐ Crist hi és mostrat com a Salvador i Senyor de l'Univers.	☐
☐ Les figures són esquemàtiques i rígides.	☐
☐ Les figures són molt realistes i dinàmiques.	☐
☐ La pintura és complementària de l'arquitectura.	☐
☐ La pintura no és complementària de l'arquitectura, té vida pròpia.	☐
☐ Els fons són molt treballats, a fi d'aconseguir més realisme.	☐
☐ Els fons són inexistents.	☐
☐ Presenten una clara influència de l'art grec.	☐
☐ La tècnica pictòrica més habitual és l'oli.	☐
☐ La perspectiva no existia i s'utilitzaven colors plans.	☐
☐ La perspectiva existia i s'utilitzaven molts colors.	☐
☐ Es pinten miniatures i retaules.	☐

S'ha d'entregar fet correctament !!
00

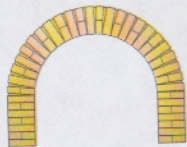
La baixa edat mitjana: expansió i crisi

EL GÒTIC

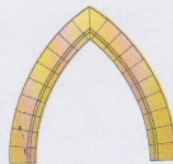
Activitats 2ⁿ ESO C

2/6/08

9 Observa aquests dos arcs i escriu-hi a sota "apuntat" o "de mig punt" segons correspongui:

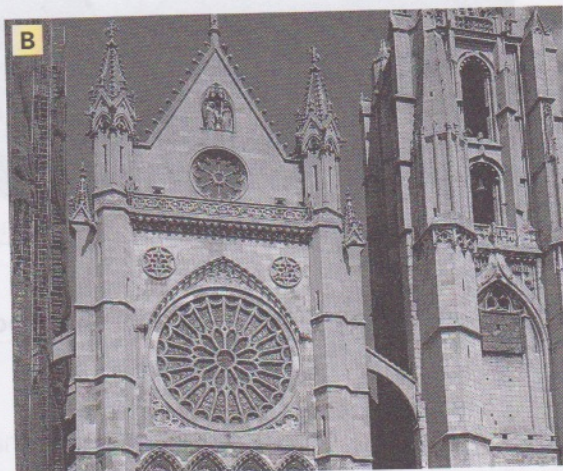
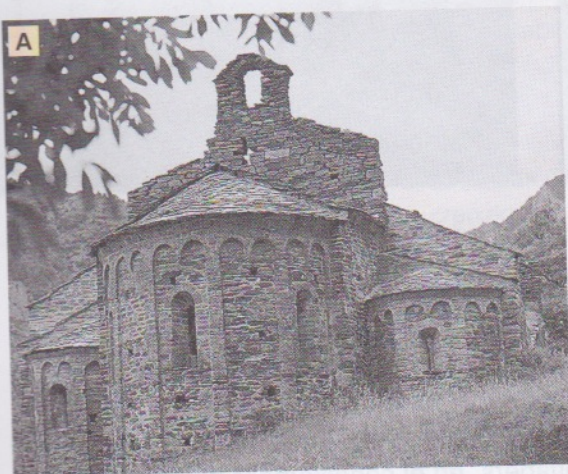

romànic: _____

gòtic: _____

10 Observa aquestes dues obres arquitectòniques i marca amb una creu les característiques corresponents a l'estil romànic i a l'estil gòtic:

A

- Finestres molt petites.
- Finestres molt grans i decorades amb vitralls.
- Edificis molt alts i esvelts.
- Edificis massissos i de poca alçària.
- Finestral circular, anomenat rosassa, situat al damunt de la porta principal.
- Capella semicircular, anomenada absis, situada a la part central del darrere.
- Murs gruixuts i massissos.
- Murs lleugers.
- Ús de l'arc de mig punt.
- Ús de l'arc apuntat.

B

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

■ Escriu exemples de construccions romàniques i gòtiques que coneguis:

► construccions romàniques: _____

► construccions gòtiques: _____

1 Llegeix:

Els musulmans van governar els territoris de la Península Ibèrica al llarg de vuit segles.

■ Numera cronològicament el procés que va seguir la Reconquesta:

- Des d'aquests territoris muntanyosos del nord de la Península, els cristians van iniciar la Reconquesta.
- Els musulmans van penetrar a la Península Ibèrica des del sud, en guanyar a la batalla de Guadalete, l'any 711.
- Els cristians van anar estenent els seus dominis cap al sud, van anar guanyant territori als sarraïns i van anar repoblant les zones conquerides.
- Els Reis Catòlics van ocupar el regne de Granada, l'últim reducte musulmà, l'any 1492.
- Els pobles visigots, que havien resistit la invasió musulmana i s'havien refugiat a la serralada Cantàbrica, van crear nuclis cristians independents a Astúries i Cantàbria.

■ Observa el mapa de la Reconquesta de la Península Ibèrica i contesta:

• Quins regnes hi havia al segle IX?

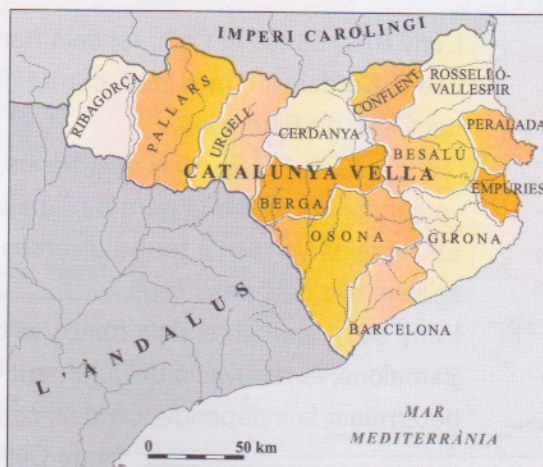
• Quins regnes hi havia al segle XIII?

• Quin riu marca o traça el primer tram de la Reconquesta?

2 Observa el mapa de la Catalunya Vella i contesta:

• Quins territoris comprenia la Catalunya Vella?

• Quins comtats en formaven part?

La Catalunya medieval

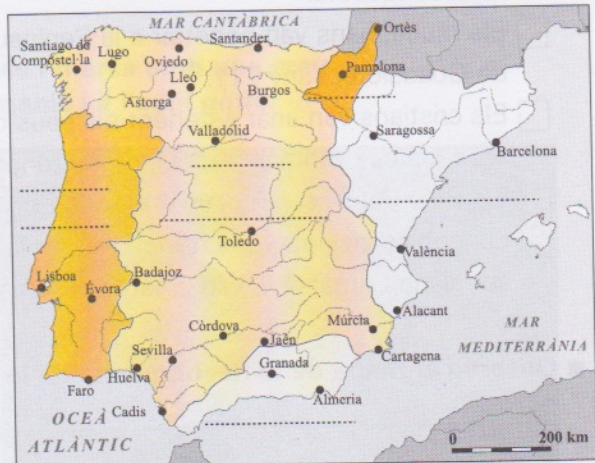
L'EDAT MITJANA A LA PENÍNSULA / EL NAIXEMENT D'UN PAÍS

3 Llegeix:

A la fi de l'edat mitjana, la Península Ibèrica era formada pel regne de Portugal, el regne de Granada, la Corona de Castella, el regne de Navarra i la Corona d'Aragó.

■ Escriu el nom del regne corresponent a cada explicació. Després, situa en el mapa el nom de cadascun:

- ▶ El regne de _____ va finalitzar la seva expansió a costa dels musulmans amb la conquesta de l'Algarve, el 1249.
- ▶ El regne de _____ es va constituir a mitjan segle XIII, després de la conquesta de la vall del Guadalquivir pels castellans, i va subsistir fins al 1492, data en què va ser conquerit pels Reis Catòlics.
- ▶ La Corona de _____ era un estat integrat pels antics regnes de Castella i Lleó, units definitivament el 1230.
- ▶ El regne de _____ va viure períodes d'unió amb França i amb Aragó, abans de la integració definitiva a la corona de Castella el 1513.
- ▶ La Corona d'_____ estava integrada pels regnes d'Aragó, Mallorca i València i el principat de Catalunya. Mallorca va ser independent durant quasi un segle, entre 1276 i 1343.

■ Explica què va comportar el casament de Ferran II de Catalunya i Isabel I de Castella.

4 Completa cada fragment històric amb el nom del personatge que li correspon. Després, numera cada episodi cronològicament:

Guifré el Pelós – Borrell II – Carlemany – Almansor – Lluís el Piadós

- L'any 870, Carles el Calb, rei dels francs, va nomenar _____ comte d'Urgell i de la Cerdanya i, més tard, comte de Girona i de Barcelona. És considerat el fundador del Casal de Barcelona.
- _____, rei dels francs, va iniciar la reconquesta del territori que més tard va ser conegut amb el nom de Catalunya Vella.
- Els sarraïns van dur a terme diverses incursions militars a la Catalunya Vella al final del segle x. Un dels seus caps, _____, va saquejar la ciutat de Barcelona l'any 985.
- L'any 987, quan el rei dels francs va demanar a _____, comte de Barcelona, la renovació del jurament de fidelitat, aquest la hi va negar. Aquesta decisió va determinar la independència dels comtats catalans respecte dels reis francs.
- _____, fill de Carlemany, va crear la Marca Hispànica.

5 Llegeix:

El matrimoni entre Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, i Peronella, filla del rei d'Aragó, va originar la **Corona d'Aragó**. Amb la Corona d'Aragó va néixer un estat confederal en què cada territori conservava les seves institucions, les seves lleis i la seva llengua. La Corona d'Aragó va esdevenir, a partir d'aleshores, un dels regnes principals de la Península Ibèrica.

■ **Escriu el nom dels territoris que formaven la Corona d'Aragó:**

6 Observa el mapa i completa el text:

L'expansió de Catalunya cap al nord, és a dir, cap a _____, va començar a mitjan segle _____ amb la compra dels comtats de Carcassona i Rasès.

L'any 1112, Ramon Berenguer III, arran del seu matrimoni amb Dolça de Provença, va incorporar el comtat de Provença al comtat barceloní.

L'expansió de la monarquia francesa va posar fi a la presència catalana a Occitània. Al segle XIII, Jaume I va dirigir l'expansió de la Corona Catalanoaragonesa cap al sud de la Península Ibèrica i la Mediterrània. L'any _____ va prendre la ciutat de Mallorca. Dos anys més tard, el _____, ja dominava l'illa de Menorca, i el _____

va conquerir la d'Eivissa. Entre els anys _____ i 1245 va conquerir el _____.

7 Pinta el mapa d'acord amb la llegenda. (Consulta la pàgina 207 del llibre d'informació.)

La Catalunya medieval

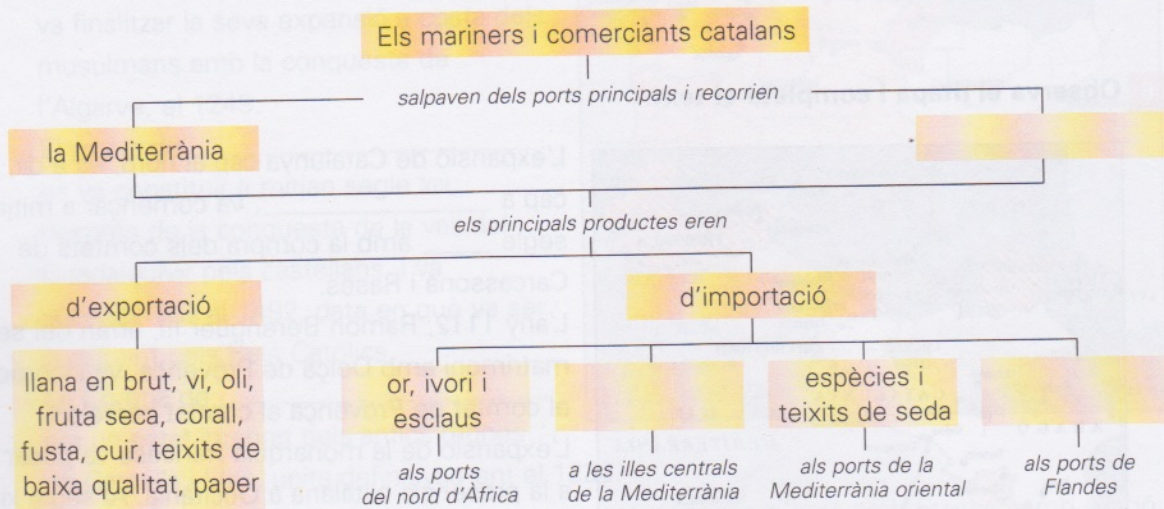
L'EXPANSIÓ CATALANOARAGONESA / LES INSTITUCIONS CATALANES

8 Llegeix:

L'expansió política de la Corona Catalanoaragonesa cap a la Mediterrània, iniciada durant el regnat de Jaume I el Conqueridor (1213-1276), va anar acompanyada d'una intensificació de les activitats comercials.

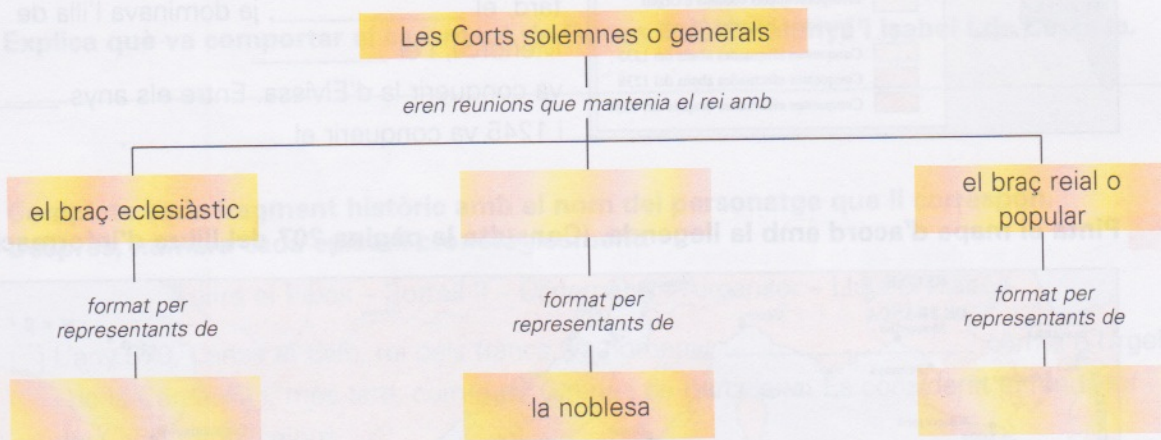
■ Completa l'esquema sobre el comerç català durant l'edat mitjana amb les paraules següents:

l'Atlàntic – cereals i sal – ferro, estany i pells i teixits de qualitat

9 Completa l'esquema sobre les Corts medievals amb les paraules següents:

les ciutats i les viles – l'Església – el braç militar

■ Marca amb una creu la definició correcta de Diputació del general o Generalitat:

- Caserna on residia el general que comandava els exèrcits catalans.
- Òrgan permanent encarregat de posar en pràctica les decisions de les corts. Va ser creat l'any 1359 a les corts de Cervera.
- Òrgan de govern de la ciutat de Barcelona que actuava només en casos de conflicte bèl·lic, creat pel Consell de Cent de Barcelona.

10 Completa, amb l'ajut del codi numèric, el terme definit en cada cas:

A	I	O	N	L	S
1	3	4	6	7	8

► Dret dels pagesos a apropiar-se d'una extensió de terra, generalment de dimensions reduïdes, al cap de trenta anys d'haver-la treballada sense interrupció.

1	9	10	3	8	3	4
---	---	----	---	---	---	---

► Terres pertanyents als pagesos atorgades gràcies al dret d'aprisió.

1	7	4	12	8
---	---	---	----	---

► Propietats senyorials treballades per tinents, els quals podien ser serfs, si restaven adscrits a la terra, o lliures, si podien abandonar-la un cop complertes les obligacions envers el senyor.

11	3	6	2	6	5	2	8
----	---	---	---	---	---	---	---

11 Llegeix:

Al segle XII es va reprendre la conquesta de territoris que estaven a les mans dels sarraïns. Els comtes, interessats en la repoblació dels territoris acabats de conquerir –la **Catalunya Nova**–, van incentivar els pagesos perquè s'hi establissin.

■ **Observa el mapa i contesta:**

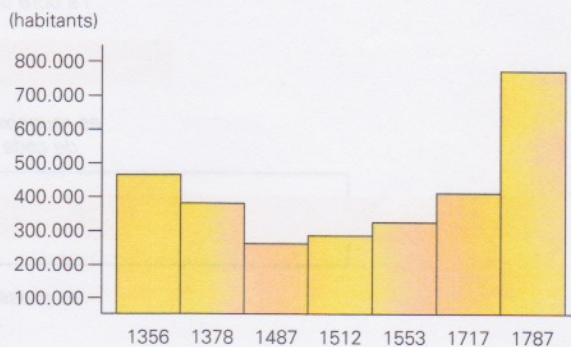

• Quines zones delimitaven la Catalunya Nova?

• Què són les cartes de poblament?

12 Explica a partir dels fets relacionats a continuació la davallada demogràfica dels segles XIV i XV representada en el gràfic:

- collites molt dolentes
- escassetat d'aliments
- fam
- epidèmies de pesta
- terratrèmols

La Catalunya medieval

LA SOCIETAT FEUDAL A CATALUNYA / LA CRISI A CATALUNYA

13 Marca, en cada cas, la definició correcta:

massos rònecs:

- Massos abandonats ocupats per pagesos que havien pogut resistir la crisi.
- Massos cedits pel senyor feudal en règim de lloguer.
- Massos vells construïts amb materials de mala qualitat.

pagesos de remença:

- Pagesos propietaris de les terres que treballaven.
- Pagesos adscrits a la terra; si volien abandonar-la havien de pagar una redempció o remença al senyor.
- Pagesos contractats en determinats mesos de l'any pel propietari de les terres, a canvi d'alimentar-los.

mals usos:

- Deures que tenien els senyors respecte als pagesos adscrits al seu domini senyorial.
- Mals costums alimentaris entre la població pagesa.
- Drets que els senyors podien exercir sobre els pagesos adscrits al domini senyorial.

14 Relaciona:

Biga

- Grup de ciutadans barcelonins format per nobles, ciutadans honorats i grans mercaders.

Busca

- Grup de ciutadans barcelonins format per petits comerciants, artesans del gremis, artistes i comerciants.

15 Completa l'esquema amb les paraules següents:

Jaume d'Urgell – València – Martí I l'Humà – interregne – Catalunya – Ferran d'Antequera

